

Riksdagens protokoll

2001/02:52

Onsdagen den 16 januari

Protokoll
2001/02:52

Kl. 09.00 – 12.25
17.30 – 17.31

§1 § Partiledardebatt

Partiledardebatt

Anf. 1 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Nu påbörjar vi den sista terminen för den här riksdagen. Till sommaren är mandatperioden till ända. I höst är det en ny riksdag som samlas. Det manar till eftertanke, ungefär som när man vid nyår tänker tillbaka på året som gått. Vad gav det? Vad fick jag gjort av det jag planerat?

Jag kan inte säga att jag är nöjd. Kan man vara nöjd när barn far illa i skolan eller inte får de kunskaper de har rätt till? När tusentals människor stressar sig sjuka på jobbet, när resurs- och personalbrist i vården skapar lidande och oro för sjuka och äldre? Kan man vara nöjd när bristande snöröjning gör dödsfallor av Stockholms gator? När pendeltåg och bussar uteblir och lamslår vår huvudstad? När systemskiftet i Stockholm drivs vidare utan eftertanke och omtanke?

Nej, jag är inte nöjd. Det finns oändligt mycket mer jag skulle vilja förbättra, i Sverige liksom i världen i övrigt.

Men samtidigt var det inte med tunga steg jag gick hit i dag. Den socialdemokratiska regeringen har hållit vad vi lovade svenska folket i valet 1998. Reformerna har givit resultat. Det finns mycket kvar att göra, men politiken har lett till förbättringar för de allra flesta. Vi har kunnat göra skillnad.

Hemma hos barnfamiljerna landar januariräkningen för barnens dagis och fritis nu i brevlådan. Det är inte ofta räkningskuverten är roliga att sprätta, men den här gången är det skillnad. Nu kommer maxtaxan och ett plus i hushållskassan på många hundra, ja, t.o.m. tusen kronor för barnfamiljerna. Samtidigt går särskilda kvalitetspengar till barnomsorgen.

Nu märks också skattesänkningarna hos låg- och medelinkomsttagarna. Det blir några hundralappar extra. Även för landets pensionärer blir det lättare att få pengarna att räcka till. Den största pensionshöjningen på tio år genomförs, och möjligheterna att unna sig något särskilt ökar. I sommar följs det upp med ett högkostnadsskydd inom äldreomsorgen.

Det kunde ha varit ännu bättre. Det finns alltid mer att göra, men bättre har januari månad inte varit för de svenska hushållen på många år.

Fru talman! Sverige möter den internationella lågkonjunkturen i en styrkeposition. Så har vi inte heller haft det på många år. Den offentliga ekonomin är i god ordning. Vad som nu oroar mig mest är den växande

otrygghet som märks bland människor. Den bottnar i många olika orsaker och måste mötas med lika många olika åtgärder. Den måste tas på allvar.

Rädslan att drabbas av våld och kriminalitet har ökat. Det kräver fortsatta satsningar på polisen. Under mandatperioden har vi gått från en polishögskola till tre. 900 nya poliser kan nu utbildas årligen. Det kräver också förebyggande sociala insatser. Vi måste göra mer för att stävja narkotikamissbruket och den helt oacceptabla utslagning av människor missbruket leder till.

I Gislaved, i Degerfors, i Katrineholm och på Gotland är oron av annat slag. Det handlar om jobben och möjligheterna att försörja sig. Varslen drabbar många och skrämmer ännu fler. Våldigt många vet av egen erfarenhet vad arbetslöshet betyder. Under en påfrestande period, både ekonomiskt och socialt, ska man också orka samla kraft för att sadla om, utbilda sig eller kanske flytta. Då måste det finnas en ekonomisk trygghet under omställningsperioden. Taken ska höjas i a-kassan.

Trots de svårigheter konjunkturnedgången skapar ligger arbetslösheten kvar på låga nivåer. En viktig förklaring till detta är att resurstillskotten till kommuner och landsting nu leder till nyanställningar. Äntligen ser vi det tydligt i statistiken. Vi får fler händer i vården och i omsorgen, framför allt av våra äldre. Det är enormt viktigt och efterlängtat.

Det saknas verkligen inte arbetsuppgifter. Nu kan kvaliteten stiga. Nu kan arbetsmiljön bli bättre för dem som arbetar och gör ett fantastiskt jobb inom vård och omsorg. Det räcker inte, men det blir sakta men säkert bättre.

Barnen ska stå i centrum för våra ansträngningar. Deras situation kommer först. Utbildning är det allra viktigaste. Det handlar om all utbildning, hela vägen från förskola till spetsforskning. All utbildning måste förmedla kunskap men också kärlek, värden och fantasi. Det är de barn som i dag går i förskolan som kommer att stå för morgondagens genombrott i cancerforskning och bioteknik. Det är dagens förskolebarn som kommer att representera Sverige i internationella sammanhang i framtiden. Det är dagens förskolebarn som kommer att vårda oss när vi blir gamla.

Nu ser vi också att de öronmärkta pengarna till skolan ger resultat. Det pågår ett enormt utvecklingsarbete runtom i landets skolor. Enligt en kommun som Östra Göinge i Skåne har man tack vare den särskilda satsningen kunnat fördubbla antalet kuratorer och psykologer i skolan. I Parkskolan i Storuman har man kunnat anställa en fritidspedagog som ska stötta barn som har särskilda svårigheter. I Haninge har Klockarbergsskolan i Brandbergen utnämnts till årets arbetsplats 2001. Överallt är det en bättre situation, lättare för lärarna att lära och en starkare ställning för kunskapen.

Att värna om skolan är att värna om framtiden. Att värna om utbildning är att värna om demokratin. Att värna rätten till kunskap är att värna människans frihet.

Sverige har en liten befolkning, spridd över en stor yta i ett land högt uppe på norra halvklotet. Vi är starkt beroende av vår omvärld. Det har vi alltid varit. Trots att vi är få har svenska företag haft framgång på internationella marknader i knivskarp konkurrens. Tillsammans med svenska bilar, skogsprodukter och telefoner har svensk mat och design spritts

över hela världen. Krav på jämställdhet och jämlikhet, miljöhänsyn och internationell solidaritet – idéer som socialdemokratien drivit i alla år – har i skön kombination med spetsforskning och hög användning av ny teknik placerat Sverige i utvecklingens framkant.

Man kan ju fråga sig hur det kommer sig, men svaret är enkelt: Jämlikhet och utveckling hänger ihop. Trygga människor vågar.

En gemensam sektor som fungerar bra ger trygghet åt alla. Välfärdssverige har skapat en öppenhet och dynamik som är unik. Vi har varit snabba att ta till oss det nya inom forskning och teknik. Vi har lärt språk och sökt oss ut i världen. Vi har tillåtit oss att vara nyfikna och kreativa, att satsa på udda jobb och utbildningar. Det har lett till svenska framgångar på de mest skiftande områden.

En offentlig sektor som inte fungerar föder tvärtom otrygghet, en känsla av att det kanske kan gå illa om man har otur, att man kanske blir en av dem som trillar igenom maskorna och ställs vid sidan av. Otrygghet gör att människor sluter sig, slutar pröva sina vingar, värnar om sitt och blir mindre generösa. För Sveriges konkurrenskraft och framgång i en internationaliserad värld är en sådan utveckling förödande. Därför måste den växande känslan av otrygghet bland människor tas på djupaste allvar.

Satsningar på ökad trygghet och rättvisa, satsningar som bottnar i solidaritet, är samtidigt satsningar på tillit och framtidstro, framtida utveckling och tillväxt. Den socialdemokratiska regeringen har börjat. Vi vill fortsätta. Vi vet att vi kan göra skillnad.

Fru talman! I helgen var den nytilträdde bistånds- och flyktingministern Jan O Karlsson i Afghanistan. Där såg han förödelsen efter över 20 år av Sovjetockupation, banditvälde, talibanextremism och krig. Oräknliga människoliv har spillts. Miljoner har flytt för sina liv. Före den 11 september varnade FN att 5 miljoner afghaner skulle svälta i vinter. Så behöver det nu inte bli. Det är ett viktigt exempel på vad som i dag är så tydligt. Politik gör skillnad. Nu pågår arbetet med att bygga demokrati i Afghanistan. Nästan en hel värld är engagerad.

Politiskt handlar det om vår gemensamma säkerhet, men också om solidaritet med ett folk som lidit mycket och som ännu lider svårt. Det handlar om solidariteten med dem som hungrar, som saknar vatten och sjukvård. Solidaritet med dem som lever i krigshärjade områden och i skuldtyngda länder präglar också ett annat viktigt politiskt arbetsbeting: Vi ska halvera världsfattigdomen till år 2015. Tillsammans med FN arbetar progressiva krafter med att ta ned skuldbördan, förbättra biståndet och bygga demokrati i fattiga länder. Regeringen har inbjudit till ett nationellt samråd för att skärpa de svenska insatserna i detta sammanhang.

För ett år sedan tog vi över ordförandeklubban i EU. Den tiden visade att det med politikens hjälp går att förändra och förbättra; att göra skillnad. Utvidgningen av EU tog kliv framåt. Visionen om en hållbar utveckling för miljön, sysselsättningen och den sociala rättvisan stärktes. Framgångarna visar på politikens möjligheter när den bygger på solidaritet med andra, med människor i andra länder och med kommande generationer.

Fru talman! Alla som sitter i denna kammare är politiker. Ni vet att politik spelar roll och att det går att förändra och förbättra. Nu inleder vi

valåret. Ni ska ut i era valkretsar och tala politik. Ni ska berätta för väljarna var skiljelinjen går mellan alternativen i svensk politik. Ni ska beskriva de visioner och drömmar ni bär på.

Några av er gissar jag, av det jag sett av politiska budskap på sistone, kommer att tala om att politiker inte ska sköta allt, att politiker inte ska detaljstyra människors vardag. Få, om ens någon, lär säga emot. Det är självklart att politikens uppgift är att lägga grunden, att skapa möjligheter, och detta är vi nog tämligen ense om här i kammaren.

Vad vi är mindre ense om är hur detta ska göras och hur det ska ske. För oss socialdemokrater handlar det om att tillförsäkra människor den trygghet som gör fler beslut möjliga när livsvalen ska träffas, oavsett var man bor, vem man är eller hur mycket pengar man har i plånboken. Den tryggheten bygger på att vår gemensamma verksamhet i vård, skola och omsorg tillåts kosta pengar, och att den finns där för alla som behöver den på lika villkor. Den tryggheten bygger på rättvisa skatter som låter alla bidra efter förmåga och på en konstant kamp mot arbetslöshet och för fortsatt stark ekonomisk tillväxt.

Jag tycker inte om när politiker abdikerar från ansvaret för välfärden, för vården och skolan, abdikerar från ansvaret för äldreomsorg och socialtjänst, för arbetsmarknadspolitik, bostäder och kollektivtrafik. Det är sådana uppgifter som vi behöver vara många som hjälps åt om. Marknaden varken kan eller vill lösa alla uppgifter.

Jag säger inte att det är lätt. Det är svårt, och det kräver både resurser och nya idéer. Det kräver politiker som har viljan och kraften att driva fram förbättringar och som inte lämnar människor i sticket. Det kräver att många bryr sig. Det räcker inte med en check i handen när man har ont eller är rädd. Det räcker inte med en rejäl skattesänkning när varslen kommer på ortens enda industri. Det räcker lika lite som en skolpeng när man är liten och rädd för att gå ut på skolgården på rasten. Driver man sådana tankar till sin spets, såsom nu sker i högerns Stockholmskommuner, så växer otryggheten. Då krymper solidariteten. Då ökar avståndet mellan människor, och samhället blir kallare.

Ensam är inte stark, i alla fall inte hela tiden. Det kommer perioder för alla när man behöver andras hjälp. Det fina med en fungerande offentlig sektor som vi alla gemensamt tar ansvar för är att vi alla kan känna trygghet i livets skiftande skeden. Det fina med demokratiskt inflytande över dessa viktiga verksamheter är att det går att välja bort politiker som inte tar sina uppgifter på allvar. För politik är allvar, och gör stor skillnad. Det gör stor skillnad vad det står för summa på barnomsorgsräkningen och var taket ligger i a-kassan. Det gör stor skillnad om den offentliga ekonomin är stark eller svag och hur mycket resurser som satsas på skolan och vården. Det gör stor skillnad, fru talman, vad som händer i världen och hur Sverige agerar i EU och i internationella sammanhang. Det handlar om framtiden och om att ta ansvar för den.
(Applåder)

Anf. 2 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Trots försök att vara återhållsam verkade Göran Persson mest förnöjsam.

Vi ser hur barnomsorgens kvalitet hotas när politiken ska styra i stället för föräldrarna. Vi vet att en fjärdedel av eleverna lämnar grundskolan

utan fullständiga betyg. Vi vet att oron över våldet tilltar – inte minst gäller det ungdomsvåldet. Vi vet att den verkliga arbetslösheten räknas i att 700 000 människor som skulle kunna arbeta saknar arbete, att över 400 000 människor är förtidspensionerade och att regeringen räknar med att fler ska förtidspensioneras. Vi vet att vårdköerna i socialdemokratiska landsting fortfarande består och att människor väntar och väntar på sin operation.

Då är det bra att det finns politiker som låter alla hjälpa till, som tar till vara alla möjligheter att ge människor det människor behöver av stöd från det offentliga.

Jag vet inte hur många av er som såg samma inslag som jag i TV om kvinnan som skulle flytta från Skellefteå till Stockholm för att kunna få sin operation i tid, för i Stockholm bantar man bort vårdköer därför att man inte är politiskt dogmatisk.

Göran Persson talade om trygghet och att politiken inte ska kontrollera allt. Låt mig då ställa en fråga till Göran Persson. En undersköterska betalar i dag 60 % av sin totala arbetsinkomst i skatt. 60 %! Hon får behålla 40 kr av en intjänad hundralapp. Det ger inte kontroll över den egna vardagen. Det ger den nya otryggheten.

Göran Persson! Är det rimligt att en undersköterska, utan att få valuta för pengarna, ska betala så mycket i skatt?
(Applåder)

Anf. 3 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Först undersköterskan. Precis som Bo Lundgren kan jag tycka att vi gärna skulle vilja ge ännu mer lön till henne och ännu lägre skatt. Men skatt betalar vi alla för att ta gemensamt ansvar för skolan, vården och omsorgen.

Bo Lundgren står här och låtsas att han är upprörd över undersköterskans situation. Men han glömmer att berätta att det förslag som han har lagt fram ger henne en skattesänkning på 5 000 kr. Han själv kan däremot kassera in en skattesänkning på i storleksordningen 70 000–80 000 kr. Inte nog med det, det är undersköterskan som betalar Bo Lundgrens skattesänkning, med högre egenavgifter till sjukkassan, karensdagar i sjukförsäkringen och lägre anslag till vården och skolan.

Vi vet alla att moderaterna representerar de rika i det svenska samhället. Så har det varit och så är det. Om man tittar på er politik – det ni står för, de förslag ni lägger fram – så är det vad som gäller. Varför hyckla, Bo Lundgren? Varför inte tala om vilka förslag ni lägger fram? Varför låtsas som om ni nu plötsligt, på mycket gamla dar, skulle ha bytt uppfattning? Det har ni ju inte gjort. Ni säger en sak. Förslagen är någonting annat.

Redogör för ert skatteförslag, Bo Lundgren, och säg sedan vad det handlar om: Mer åt dem som har och de som ingenting har ska betala. Mer åt Lundgren och mindre åt undersköterskan. Det är vad det handlar om.

(Applåder)

Anf. 4 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Jag förstår att Göran Persson flyr frågeställningen. Jag förstår att han gör det eftersom han leder ett socialdemokratiskt parti som

har övergett sina grundläggande värderingar. Vilka är det som lider i Sverige i dag av att vi har världens högsta skatter och ändå köer till vården, brister i skolan och för få poliser? Vilka är det som lider allra mest av det?

Vilka barn är det som lider mest av att ni inte låter skolan bli fri och låter lärare och skolledare forma skolans vardag? Vilka patienter är det som lider allra mest av vårdköerna? Jo, de som inte har råd att betala den privata sjukförsäkring som jag inte vill förbjuda men vill se till inte ska behövas.

Det är de elever som har de sämsta förutsättningarna, dem ni säger er företräda, som lider av att ni låter politiken ta över och misslyckas på centrala, viktiga områden. Det är den som har gott om pengar i ert samhälle som kan köpa den privata sjukförsäkringen och oavsett skolpeng skaffa barnen den utbildning de behöver. Det vet alla. Det är de som har råd att betala väktaren och larmen.

Det är vanliga människor som mår illa i det samhälle socialdemokratin nu håller på att bygga. I det ligger att man tar ut mycket mer skatt än vad som behövs för att klara de kärnuppgifter som måste klaras ännu bättre än i dag.

Varför kan ni inte låta föräldrarna få tillgång till de resurser som går till barnomsorgen, Göran Persson? Varför måste politikerna styra över resurserna? Låt föräldrarna bestämma över barnomsorgen, med samma medel och t.o.m. lite mer. Låt patienterna bestämma hur vårdpengarna ska användas, inte landstingspolitikerna. Ge människorna rätten att ha kontroll över sin egen vardag.

Ni har svikit, Göran Persson. Jag frågar återigen om det är rimligt, med den dåliga valuta man får för skattepengarna, att undersköterskan ska betala tre femtedelar av sin inkomst i skatt?

(Applåder)

Anf. 5 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag noterar att Bo Lundgren inte på någon punkt sade emot mig om det moderata skatteförslaget. Jag kan läsa upp siffrorna, så att det går in till kammarens protokoll:

För ett sjukvårdsbidrag med en årsinkomst på 170 000 kr blir det en skattesänkning på 5 388 kr per år. För en direktör med 1 miljon i årsinkomst – där någonstans ligger väl Lundgren – blir skattesänkningen 63 083 kr per år. Det finansieras genom sämre a-kassa, sämre sjukförsäkring, sämre anslag till vård och utbildning.

Blir barnen som växer upp i ett hem där mamma är undersköterska tryggare av att hon får det sämre ställt, Bo Lundgren? Får de större livschanser när mammas sjukförsäkring blir sämre? Några barn får det bättre i Lundgrens värld. Några barn får det väldigt mycket bättre, men inte alla barn.

Vi har en gemensam sektor. Till den betalar vi alla skatt. Den vägen utjämnar vi också, det som är rättvisa. Vi ser till så att alla barn får sina livschanser. Det är en ideologisk debatt som vi har all anledning att uppehålla oss vid hela valrörelsen, rakt igenom.

Jag granskar gärna vårdköerna. Jag blir förfärad när jag tittar på utvecklingen i Stockholms län. Det gäller barn- och ungdomspsykiatri och andra sjukdomar som ska behandlas. Primärvården i södra Stor-

stockholmsområdet har långa köer. Det går inte ens att komma fram. Samtidigt har man jättelika underskott på flera miljarder i landstingets kassa, som så småningom kommer att resultera i sparbeting eller kraftiga skattehöjningar.

Gissa vem som får städa upp efter det moderata systemskiftet i Stockholm. Gissa vilka barn som kommer att riskera sin trygghet. De rika skyddas i moderaternas värld.

(Applåder)

Anf. 6 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Det är en bra början på partiledardebatten. Jag håller med Göran Persson om att det är en ideologisk debatt som vi behöver. Jag hoppas också att ideologiska frågor kommer att präglade debatten under hela valrörelsen. Det finns en klar skillnad mellan höger och vänster.

Jag instämmer i mycket av Göran Perssons värdering av det som har gjorts. Jag trodde ett ögonblick att han hade läst vår valplattform när han uttryckte sig i termerna: En hel del har gjorts, men vi är inte nöjda. Så står det nämligen i vår valplattform som kongressen antog.

Vi delar uppfattningen att en hel del har gjorts, och det har vi gjort tillsammans. Men vi är inte heller nöjda. Det är en bra utgångspunkt för det fortsatta arbetet.

Jag skulle vilja fråga Göran Persson om kommunerna. Båda våra partier är, vad jag förstår, väldigt angelägna om att förstärka och utveckla den offentliga sektorn – vården, omsorgen, skolan, utbildningen och kulturen. Vi har kommit överens om att det behövs mer förstärkningar än vi kom överens om i våras. Det var tillfälligt, har man sagt från regeringens sida.

Är det rimligt att tro att kommunerna anställer fler människor om de vet att det bara handlar om ett år? Vore det inte rimligt att säga att det gäller för längre tid? Annars blir det väldigt svårt att rekrytera alla de händer som behövs, alla de kloka huvuden som behövs i skolan, alla de undersköterskor som behövs i vården. Jag skulle vilja att Göran Persson kommenterade det.

Anf. 7 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Det är en viktig fråga som Gudrun Schyman tar upp. Om vi hade kunnat lova plus 3 miljarder långsiktigt till kommunerna hade vi naturligtvis gjort det, och ännu hellre 5 miljarder eller kanske 10.

Det är ytterst en fråga om var man tror sig kunna hitta en finansiering och att man ska ha de pengar man lägger ut. Jag är rädd för en sak. Jag har varit med om att städa upp en gång efter sönderkörda statsfinanser. Jag vet vad det betydde för de sämst ställda i vårt land. De är mer än några andra beroende av att den gemensamma sektorn fungerar.

Därför är vi oerhört noga med att vi också ska ha täckning för de pengar vi lägger ut. Annars kommer ett bakslag, och då kommer spar-kampanjerna. Kan vi göra mer, Gudrun Schyman, gör vi mer. Men inte till priset av att vi börjar att slarva.

Jag är bekymrad för en del av landets kommuner. Jag är orolig över de regionala spänningar vi ser i Sverige. Många kommuner utvecklar sig väl just nu med stark tillväxt och bra skatteunderlag. Men i stora delar av

Sverige är det trots nytillskott av pengar fortfarande kärt med ekonomin.

Det är en tung vardag för många framför allt ute i de områden i Sverige som är glesbygd. Det upptar min tid. Skulle vi nu hitta extra pengar skulle jag helst av allt vilja styra dem på ett sådant sätt att de delar av Sverige som har en dålig tillväxt fick mer av solidaritet från de delar av Sverige som har en god tillväxt.

Just nu klarar vi inte heller den saken utöver det vi redan har gjort. Men om jag skulle tvingas till en prioritering ligger mina insatser där.

Anf. 8 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag får tolka statsministerns svar som kanske ett halvt ja. Med den kreativitet som vi ibland kan ibland kan uppåda när våra partier samarbetar är det kanske möjligt att vi löser också denna fråga.

Det är nödvändigt med en långsiktighet i politiken. Man behöver i kommuner och landsting väldigt klart veta vad det är som gäller inte bara för nästa år utan också för kommande år. Det har också att göra med det som vi nu kan kalla för undersköterskans situation, som Bo Lundgren tog upp. Han vill där ha sänkta skatter.

Man kan mycket väl tänka sig att man i stället tittar på höjda löner. Det är en nödvändighet inom hela den offentliga sektorn om vi ska sluta att exploatera kvinnors arbetskraft och så grovt undervärdera det viktiga arbete som görs. Jag hoppas att vi är överens om, Göran Persson, att det är något som vi å det snaraste måste göra någonting åt.

Vi måste få upp lönerna i den offentliga sektorn, där majoriteten som arbetar är kvinnor. Det kan man inte göra genom att ge pengar projektvis ett år i taget. Det är inte så att människor ska ha en lön ett år och att den sedan ska sänkas och gå tillbaka.

Det tillskottet behövs varaktigt. Det är helt nödvändigt om vi ska kunna rekrytera till den offentliga sektorn. Det är helt nödvändigt om vi ska komma åt den orättvisa som fortfarande finns och som inte heller har ändrat sig under den här tiden, Göran Persson.

Det gäller den stora skillnaden mellan löner i kvinnodominerade yrken och löner i manligt dominerande yrken. Vi kan inte bygga vår välfärd på exploatering av kvinnors arbetskraft. Jag hoppas att vi är överens om det. Därför krävs också permanenta tillskott till den offentliga sektorn.

(Applåder)

Anf. 9 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Löneskillnader som är av det slag som Gudrun Schyman beskriver ska naturligtvis bekämpas med fackliga insatser och ytterst med lagstiftning. En grundläggande förutsättning för att det ska vara möjligt är att vi har en ekonomi som växer. Vi vet vad som händer i de lägen då kakan krymper. En grundläggande förutsättning för att klara ett stabilt tillskott av nya pengar till vård och omsorg är att vi har en ekonomi som växer.

Vad vi har klarat de senaste åren är att få den totala kakan att växa. Vi har haft en privat sektor som har klarat konkurrensen med omvärlden. Industrier och privat tjänstesektor har tagit till sig jobb utomlands. Det

har sysselsatt människor i Sverige. De har betalat skatt. Det är skatter som vi har använt för att utveckla den gemensamma sektorn.

Det finns ingen genväg där. Den ekonomiska politiken måste inriktas på tillväxt. Tillväxten ska fördelas rättvist. Det är rättvist att se till att vård och skola fungerar för alla. Det är viktigt att understryka. Jag blir lite ängslig när jag hör Gudrun Schyman säga att vi är så kreativa och därmed antyda att vi kanske kan hitta pengar någonstans.

Det finns ingen kreativ bokföring som långsiktigt kan skapa någon trygghet. När vi börjar att försöka vara fiffiga blir vi lätt fiffliga. När man börjar att fiffla med sådant som handlar om det grundläggande i människors vardag smyger sig otryggheten in hos dem som har det sämst ställt.

Aldrig mer kreativ bokföring. Aldrig mer fantasi kring offentlig ekonomi. Ordning och reda, trygghet är vad det handlar om. Och naturligtvis har vi en ambition att fortsätta att bygga ut verksamheten och skapa rättvisa löner. Det är självklart.

(Applåder)

Anf. 10 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det var på sitt sätt ett verbalt elegant inlägg som Göran Persson gjorde. Det första temat var: Jag är inte nöjd. Jag funderade ett tag på hur det hade låtit om Göran Persson hade gått upp i talarstolen och sagt: Jag är nöjd. Det hade varit orimligt. Ingen av oss skulle väl få för sig att säga något sådant.

Sedan sade Göran Persson något som han borde ha funderat över hur rimligt det var. Han sade att systemskiftet i Stockholm drivs vidare utan eftertanke. Stockholmspolitikerna är alltså så usla, simpla och oförmögna att syssla med politik att landets statsminister kan stå här i kammaren och säga att Stockholm drivs vidare utan eftertanke.

När den socialdemokratiska majoriteten förra mandatperioden minskade anslaget till vården med 3 miljarder, var det med eftertanke? När den nuvarande borgerliga regimen i landstinget har ökat anslaget med 4 miljarder, har det varit utan eftertanke? Är det där den ideologiska gränsen går?

Göran Persson sade här: Vi har hållit vad vi lovade. Det är strongt. Sedan kom det i ett replikskifte med Lundgren: En del barn får det bättre i Lundgrens samhälle, andra får det sämre. Nu behöver vi inte tala om Lundgrens samhälle. Vi kan tala om Stockholm.

Vi kan jämföra Stockholm med de tre andra storstadskommunerna Uppsala, Göteborg och Malmö. Stockholm satsar mer per barn än de tre vänsterstyrda kommunerna. Stockholm satsar mer på åldringsvården än de tre vänsterstyrda kommunerna. Stockholm satsar mer på skolbarnen än de tre vänsterstyrda kommunerna. Är det brist på eftertanke? Kan vi få ett besked?

(Applåder)

Anf. 11 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Stockholm är allas vår huvudstad. Jag är oerhört stolt över Stockholm. Jag reser mycket i världen och ser många städer men ingen som kan mäta sig i skönhet med vår huvudstad. Det ska också vara en huvudstad som vi är stolta över i andra sammanhang. Då blir inte utvecklingen i denna helt avgörande del av Sverige någonting som bara

är en angelägenhet för en grupp borgerliga politiker i ett stadshus. Det angår oss alla och avgör på många sätt Sveriges framtid och vår framtoning.

Det är klart att vi har varit bekymrade den senaste tiden, Alf Svensson, när vi har sett kaoset på gatorna. Det är ingen bra bild.

Många gamla har varit rädda och har inte kunnat gå ut. De har brutit sig och slagit sig.

Eftersom Alf Svensson är talesman för Stockholmspolitiken – säg ändå att detta var trist! Åtminstone någon skulle väl kunna säga någonting om att detta inte ska upprepas. Eller säg någonting om pendeltågen! Säg någonting om alla de hyresrätter som nu har sålts ut till dem som råkar ha en, två, tre eller fyra miljoner! Andra, som inte har det, och deras barn – var ska de bo i framtiden? Säg någonting, Alf Svensson, om de jättelika underskotten i Stockholm läns landsting! Säg någonting om de två och en halv, kanske tre, miljarder kronor som fattas i detta landsting och som någon annan så småningom ska betala! Säg någonting, Alf Svensson, om det som nu sägs från Stockholmspolitikerna om att får vi bara en borgerlig regering så ska utjämningen landets kommuner emellan upphöra! Säg någonting, Alf Svensson, till dem i Gnosjö som bedriver en politik som är beroende av utjämningssystemet! Är det Moderaterna i Stockholm som ska få med sig Kristdemokraterna på att stoppa den kommunala skatteutjämningen?

Säg någonting, Alf Svensson! Alf Svensson talar ju uppenbarligen ändå för Stockholmspolitiken.

(Applåder)

Anf. 12 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vet inte när jag i den här kammaren har hört en så undanglidande statsminister. Säg någonting! säger han. Säg någonting själv!

Herr statsministern började tala om barnen i Lundgrens samhälle. Då började jag tala om barnens och de äldres situation i Stockholm, som utpekats som den sämsta av alla. Då började Göran Persson tala om att Stockholm är en vacker stad. Det var väl en upplysning som denna kammarer var i särskilt stort behov av, kan jag tänka mig! Sedan kom nästa upplysning: Jag reser mycket. Vi tackar också för denna upplysning.

Men vad jag stod och sade här var att om vi jämför de fyra stora städerna så ser vi att det per skattekrona satsas mer på varje heltidsplats i barnomsorgen i Stockholm än i Uppsala, än i Malmö och än i Göteborg, som styrs från vänster.

Jag påpekade dessutom att det är likadant när det gäller skillnaden för de äldre, och när jag talade om skolorna så gäller det där också. Stockholm satsar mer per skolbarn än vad man gör i vänsterstyrda Göteborg, Uppsala och Malmö.

Jag tycker också att det är ynkligt att man inte fick bort snön, men jag tycker inte riktigt att det är jämförbara enheter.

(Applåder)

Anf. 13 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Stockholm är en rikare kommun än Göteborg och Malmö. Det är så – det känner vi ju till. Stockholm har större förutsätt-

ningar att bedriva verksamhet. Men trots dessa rikedomar ser vi spänningarna växa i Stockholm. Jag har en lista framför mig här som beskriver hur exempelvis antalet barn fördelas per förskollärare i Stockholms olika delar. Där ser vi väldiga sociala spänningar.

Jag är inte ute efter att säga att allt som sker i Stockholm är farligt eller fel. Men jag är djupt bekymrad, och jag är av uppfattningen att det är möjligt att genomföra ett systemskifte i Stockholm tack vare att Kristdemokraterna med Alf Svensson i spetsen gör högerpolitiken möjlig.

Min rikspolitiska poäng är denna: Ska det bli Stockholms sätt att bedriva politik som efter valet också blir Sveriges medicin?

I stället för att gå in i debatten om de brister som vi nu ser i Stockholm med värdköer, med jättelika underskott i framför allt landstinget, med brister i snöröjning och i kollektivtrafik och allt sådant drar Alf Svensson jämförelsesiffror med Göteborg och Malmö. Låt oss då förbättra situationen i Göteborg och Malmö – men de kan knappast höja skatten mycket mer än vad de har gjort. Det här handlar om hur vi ska få en rättvis fördelning landets kommuner emellan, men också den vill ju Kristdemokraterna uppenbarligen attackera. Ska vi ha en kommunal verksamhet som har hög klass i hela Sverige så krävs det också att vi har resurser i hela Sverige. För det har vi ett utjämningssystem, men det bekämpar Stockholmspolitikerna.

Det är viktigt för mig att veta var Kristdemokraterna står. Ställer de upp på en utjämning över landet, eller är det bara det som Alf Svensson säger i sitt inlägg som gäller? Det är det som det handlar om, och den debatten kommer inte Alf Svensson ifrån någon gång. Den kommer vi att komma tillbaka till.

(Applåder)

Anf. 14 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Ledamöter! Ärade åhörare! Statsministern tog i sitt anförande upp barnens situation. Jag måste säga att det var en lättnad för mig att han gjorde det. I höstas kom Valfärdsbokslutet, skött av Joakim Palme som ordförande. Man konstaterade där att barnen är den stora förlorargruppen under de här tre åren.

Rädda Barnen, som vi alla vet är en seriös organisation som bevakar barnens rättigheter, har konstaterat i rapport efter rapport – senast i går – att stora grupper av barn har fått det sämre under de senaste tre åren.

Man fokuserar särskilt på två områden. Det gäller först utbildningssidan. Det är klart att det är ett misslyckande att så många barn eller ungdomar – man kanske får säga så i den åldern – går ut grundskolan utan att ha en biljett till framtiden. Så många krossade drömmar det finns varje examensvecka i det här landet! Det är en tragedi, och den är vi ansvariga för. Det gäller framför allt den regering som har drivit skolpolitiken under de senaste tre åren.

Detta drabbar invandrarbarnen ännu hårdare. Dubbelt så många invandrarbarn som andra barn har inte fullständiga grundskolebetyg. Det beror mycket på att de under sin väntan på uppehållstillstånd inte har haft den rätt till utbildning som andra barn har. Vi har en grupp barn i Sverige som över huvud taget inte får någon utbildning trots att Sverige har skrivit under ett oändligt antal internationella konventioner om just barns rätt till utbildning. Det är de gömda barnen.

Jag har inte heller hört statsministern säga någonting om de unga invandrarkvinnornas situation. De utgör kanske den absolut mest utsatta gruppen i dagens Sverige. Detta kräver verkligen en ansvarsfull politisk diskussion, en annan skolpolitik, en annan syn på människors rättigheter till utbildning och deltagande och mångfald i ett utbildningssystem som passar alla.

Frågan är om statsministern är beredd att ändra utbildningspolitiken så att alla barns rätt till utbildning tas till vara.
(Applåder)

Anf. 15 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med Lena Ek om att skolfrågorna är oerhört viktiga. Det sade jag också i mitt anförande. En central del i mitt tal handlade principiellt om detta. Det är svåra frågor. Det är ingen konst att bygga ett skolsystem om man inte har ambitionen att få med alla barn. Vi vill att alla barn ska vara med. Då krävs det verkligen en satsning på lärarna, och det krävs stöd i skolorna för att undervisningen ska vara möjlig.

Är det någonting jag är glad för att vi har kunnat göra under de senaste åren så är det att vi successivt och återigen har börjat tillföra skolorna resurser så att de klarar undervisningen för de barn som är särskilt krävande. Det gäller de pojkar och flickor som tycker att skolan är pest och pina. De finns ju – kanske har många i den här kammaren rentav tillhört dem en gång i tiden, men fick då ett hjälpande handtag och stöd så att undervisningen kunde fungera. Detta gör vi nu målmedvetet. Jag beskrev det i talet. Men dessa resurser vill ju vissa borgerliga partier plocka bort! Jag vet inte var Centern står, men det vore skönt om Centern sade: Den här satsningen ska fullföljas även om det blir en borgerlig regering.

De här resurserna är ju också beroende av att vi har ett utjämningssystem, och det talade vi om förut. Skolan ska ju vara bra i hela Sverige. Det vore bra om Centern kunde säga någonting om hur man ser på utjämningssystemet och att man inte tänker medverka i en regering som omfördelar på ett sådant sätt som t.ex. moderaterna i Stockholm vill. Om Lena Ek kan lämna sådana besked skulle de vara välkomna.

Men en sak är viktig: Skolan har en dubbel uppgift. Det är att förmedla kunskaper men också kärlek och fantasi. Barn ska fostras inte bara med goda kunskaper utan också med respekt för varandra. Ett samhälle ska bygga på kunskap och kärlek. Skolan ska vara en bild av den vision vi har av det framtida samhället. Vi kommer kanske inte dit, men det är värt att sträva efter. Det kan jag försäkra.

(Applåder)

Anf. 16 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att statsministern inte svarade på frågan om varför både Välfärdsbokslutet och Rädda Barnen konstaterar att stora grupper barn har fått det sämre under den här treårsperioden. Jag tycker att den person som har det största ansvaret för den förda politiken bör ge den förklaringen.

Detta beror kanske på barnfamiljernas ekonomiska situation. Statsministern var ju inne på skattesänkingsfrågan tidigare. Jag tänker inte prata

så mycket om det, men jag kan konstatera att den skattesänkning som vänstermajoriteten beslutade om i höstas gav 70 kr till människor med låga inkomster medan den gav 1 700 i det översta intervallet. Detta är ett steg i en fyrastegsreform. Man kan alltså fyrdubbla dessa siffror om man fullföljer den skattesänkingspolitik som regeringen har fört.

Det kan också handla om att skatter plus bidrag låser in människor i fattigdomsfällor. Centerpartiets skatteförslag är faktiskt sådant att det i stället lyfter ut människor ur fattigdomsfällor. Ett skatteavdrag på 10 000 och ett förvärvsavdrag på 10 800 skulle hjälpa familjer där mamma eller pappa – det kan ju vara pappa också – är undersköterska.

Det är viktigt att vi funderar på barnfamiljernas totala ekonomi. Jag undrar varför min ena granne som är sjuksköterska och ensamstående med fyra barn tjänar 100 kr månaden på maxtaxan medan den andra grannen som bor nere i tätorten, är högutbildad och också faktiskt har fyra barn tjänar 3 000 i månaden på maxtaxan. Det är bra med lägre barnomsorgskostnader, men jag förstår faktiskt inte fördelningstanken i detta. Detta har mycket att göra med barnfamiljernas trygghet.

Sedan har vi polisfrågan. Vi ser gärna en polis-skola till och 900 poliser till. Det är jättebra. Men nästan alla polisdistrikt går ju med underskott och har lånat på framtida anslag. Vad ska de betala de nya poliser som ska skapa trygghet i samhället med? Var ska de pengarna komma ifrån?

Anf. 17 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Det blir många siffror. Jag tror att de som följer debatten har svårt att sortera detta. Det blir så oerhört mycket som sägs på en gång. Låt mig säga så här för att göra det lite enkelt: Just den här månaden, Lena Ek, tillförs Sveriges barnfamiljer väldigt stora förbättringar, framför allt via maxtaxan, men det sker också smärre justeringar på skattesidan och även andra insatser. Det är en bra januarimånad. Det är klart att det kunde vara bättre, men vi får gå mycket långt tillbaka för att hitta en enskild månad då förbättringen har blivit så stor för Sveriges barnfamiljer som den nu blir.

Sedan kan man ju reflektera över om det verkligen är ett sunt system som vi har haft inom barnomsorgen med dessa starkt progressiva taxor. Vi vet ju att väldigt mycket av en inkomstökning har ätits upp av barnomsorgstaxan för en barnfamilj där man förvärvsarbetar. Det är inte bra. På sina ställen har ju nästan allt gått bort. Detta ändrar vi nu på. Jag tror att det är en välfärdsreform som kommer att bli mycket uppskattad av Sveriges barnfamiljer. Det kommer nu med räkningarna i mitten av januari en direkt bekräftelse på att politiken gör skillnad.

Men det är klart att det kan bli bättre. Centern vill uppenbarligen genomföra sina förbättringar med hjälp av den moderata politik som jag nyss beskrev. Jag ska inte säga som Per Ahlmark sade, men man kan väl säga som någon annan känd potentat sade, fast det kanske inte går i riksdagens talarstol. Jag tvekar verkligen om detta är vad centerfolket i Sverige efterfrågar. Centerns väljare har ofta låga inkomster. Vilket intresse har de av Moderaternas skattepolitik som ni nu uppenbarligen vill binda er för att genomföra?

Anf. 18 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! I går avgick skolministern som en dramatisk kulmen på en serie socialdemokratiska misslyckanden i skolpolitiken. Jag tycker inte om när politiker abdikerar från ansvaret för skolan, sade statsministern som en sista spark på Ingegerd Wärnersson.

Jag började ana vartåt det lutade när jag läste en nyårsintervju med statsministern där han sade att de borgerliga attackerna på skolan delvis har träffat rätt. Då är vi inne på en mycket intressant fråga. Den är egentligen intressantare än vem Göran Persson i eftermiddag kommer att utnämna till ny skolminister. Det är vad statsministern har tagit till sig av misslyckandena i skolan. Det gäller t.ex. detta att så många slås ut.

Jag undrar om statsministern är medveten om i vilken hög grad skolan i dag är en utslagningsmaskin. Hur många är det som börjar det individuella programmet, som är nutidens hjälpklasser? Det är 15 % som inte har med sig tillräckliga kunskaper från grundskolan. Hur många av dem som börjar på det individuella programmet går ut med slutbetyg? Det är 16 %. 84 % av dem som börjar på det individuella programmet går aldrig ut med slutbetyg. Hur många av dem som över huvud taget går i Göran Perssons gymnasieskola klarar de krav som Göran Persson en gång satte upp som mål? Är det 90 %, 80 %, 70 % eller 60 %? Nej, efter tre år med Ingegerd Wärnersson är det under 60 % av 20-åringarna som efter gymnasietiden har uppnått den högskolekompetens som Göran Persson satte upp som mål. Det är resultatet.

Vilka politiska signaler är statsministern beredd att ge den nya skolministern?

Anf. 19 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har sagt att det finns fog för kritik av skolan. Det finns fog för kritik av vården och omsorgen. Det vore dumt att inte se det. Men hur ser lösningarna ut? Det är där vi skiljer oss. Vi har en oerhört tuff tioårsperiod bakom oss. Det var väldigt många av dem som arbetade i skolan som framför allt hade till uppgift att möta de pojkar och flickor som har det svårast i skolan som fick sluta sina jobb på 90-talet därför att ekonomin var sönderkörd. Så såg det ut.

Nu tillför vi resurser, och vi skärper kraven. Vi utvärderar, och vi redovisar. Vi vänder oss mycket målmedvetet till lärarna för att söka en allians med dem. Samtidigt som vi är kritiska ser vi också att de lyckas i väldigt många avseenden. De svenska lärarna gör ett bra jobb. Jag är rädd för den folkpartistiska offensiven i skolfrågan. Den beskriver den svenska skolan som ett totalt misslyckande. Så är det ju inte. Det är inte sant. Om vi jämför oss internationellt hävdar vi oss väl. Det finns brister; dem ska vi rätta till. Men om vi inte ser det som är starkt och bra i den svenska skolan kan vi inte heller ge en ärlig uppskattning åt dem som arbetar i verksamheten, och de är värda en uppskattning. Men det räcker inte. De ska också ha mer stöd. Det ska vara fler lärare och annan personal som hjälper till. Det programmet genomförs, och jag är glad åt att programmet har fått beteckningen Wärnerssonpengar därför att det var Ingegerd mer än någon annan som drev fram denna satsning. Jag vet inte om Leijonborg ska riva upp den om han får regera med moderaterna. Det kan han väl svara på här i talarstolen.

Förresten undrar jag, Lars Leijonborg, om ni från Folkpartiets sida ska riva upp maxtaxan. Det kan också vara ett besked att ge till småbarnsföräldrarna nu när räkningarna kommer. Svara på det!

Prot. 2001/02:52
16 januari

Partiledardebatt

Anf. 20 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Jag är rädd för Folkpartiets offensiv i skolfrågan, säger Göran Persson. Det gläder mig. Jag tror i själva verket att det var därför som Ingegerd Wärnersson fick gå i går.

För att ge lite plåster på såren talar Persson då om Wärnerssonpengarna. Vid förra valet var det ju Perssonpengarna som skulle lösa alla problem, men sedan dess har problemen bara vuxit. Det verkar inte som att det bara är resurserna som är problemet. Och jag har sagt flera gånger i den här talarstolen att inga miljarder i världen kommer att hjälpa den svenska skolan om man inte är beredd att lägga om kursen. Ni bestämde i Västerås att man skulle lägga om kursen. Det skulle bli ännu mera flum. Betygen ska bort. Men det är just en sådan avgörande fråga, och det är nu ett formativt skede när Göran Persson ska utse en ny skolminister att skicka en signal: Nej, vi tror inte på den inriktningen; vi bryter upp från den linjen.

När Göran Persson talar om att man arbetar i allians med lärarna vet ju alla att det finns ett djupgående misstroende från Sveriges lärarkår mot den skolpolitik som förs, inte minst gentemot socialdemokraterna.

På punkt efter punkt behöver skolpolitiken läggas om. Det är fruktansvärt att så många mobbas och att det i praktiken så ofta är mobbningsoffren som måste byta skola. Om någon ska byta skola är det naturligtvis mobbaren. Men när jag sade det i talarstolen sade ju Ingegerd Wärnersson: ”jag ryser”. Det är ett klassiskt citat. Utse en skolminister, Göran Persson, som inte ryser vid tanken på att det först och främst är mobbningsoffren som ska skyddas i den svenska skolan. Det ligger ett mycket tungt ansvar på Göran Persson när han nu ska utse en ny skolminister. Detta kommer att bli en verklig huvudfråga i det här valet.

Anf. 21 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att Lars Leijonborg avslöjade sig själv ganska rejält i den sista repliken. Jag är inte särskilt rädd för Folkpartiets offensiv i sak; jag är rädd för svartmålningen. Den sker ju med hjälp av icke oberoende pressresurser. Jag är förresten glad åt att Dagens Nyheter uppenbarligen också ska börja beskriva allt det goda som sker i den svenska skolan. Det är uppmuntrande.

Men mobbningen är naturligtvis fullständigt oacceptabel. Alla som har sett barn som har utsatts för mobbning – och det har många av oss gjort – vet vad det kan betyda för en liten människa i form av en spolieerad framtid. Det får aldrig accepteras – det är stenhårt. De som arbetar i skolan – lärarna, rektorerna och andra – måste också vara kristallklart tydliga på den punkten. Men de måste naturligtvis också ha hjälp. De räcker inte alltid till. Om vi ser att de inte räcker till ska vi också se till att de får det här extra stödet. Det är det som vi nu gör, och det knyter Folkpartiet åt. Wärnerssonpengar, säger man, och rycker på axlarna. Men det är 15 000 fler. Det är lärare med specialkompetens. Det är kuratorer. Det är psykologer. Det är fritidsledare, och det är andra som ska hjälpa alla dessa små som kommer i kläm och se till att de som mobbas får klart

för sig var gränserna går och sedan ge dem en möjlighet att återigen komma in i ett normalt liv. Det är ju det som vi arbetar med, och det arbetet ställer sig Folkpartiet vid sidan av. Det är en dålig skolpolitik, Lars Leijonborg.

Kunskap och kärlek är det som gäller i skolan, och det är också visionen av ett gott samhälle. Lars Leijonborg blir mig svaret skyldig om maxtaxan. Kom tillbaka i anförandet och tala om var Folkpartiet står! Det är viktigt för alla föräldrar att nu få reda på det.

Anf. 22 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Statsministern talade i sitt anförande om styrkenivån i den offentliga ekonomin i Sverige. Vi kan delvis tacka en nitisk och stark svensk finansminister för det och en disciplinerad budgetuppgörelse med oss och Vänsterpartiet.

Låt mig kort få koppla det här till EMU. Enligt flera internationella ekonomer är EMU-projektet unikt i historien därför att man säger sig kunna hålla isär en valutaunion och en fiskal union, dvs. en ren skatteuppbördsunion. Men alla dokument som nu kommer från EU-kommissionen, t.ex. de senaste årsrapporterna, talar entydigt om att skatteområde efter skatteområde ska likriktas. Man må önska en gemensam valuta utan att man samtidigt har en gemensam ekonomisk politik så mycket man vill. Men det finns inte några realistiska möjligheter, och på sikt hindrar det om vi går med i EMU.

Jag skulle vilja veta hur statsministern tänker agera för att undvika att EMU-medlemskapet övergår i en ren skatteunion och för att vi ska kunna behålla vår styrkenivå i den offentliga sektorn och i de offentliga finanserna.

Anf. 23 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Vi kommer att komma tillbaka till EMU-frågan. En av de frågor som är viktiga i det sammanhanget är den som Lotta Nilsson Hedström nu tar upp. Hur klarar man en finanspolitik som är nationell i kombination med en penningpolitik som är europeisk? Jag har pekat på den frågan. Den är värd att fortsätta att diskutera. Jag tror att det går att klara detta utan att vi hamnar i en skatteunion. En sådan utveckling är jag inte intresserad av.

Anf. 24 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Låt mig då gå vidare lite grann med EMU-funderingarna!

Statsministern tog också upp kampen mot arbetslösheten i slutet av sitt anförande. Vi har inte sett slutet på arbetslösheten ännu. Men den flexibla arbetsmarknad som EMU förutsätter är faktiskt också på tvärs med klassiska socialdemokratiska värderingar. Hur ska socialdemokraterna lösa problemet med att bibehålla jobben och skattenivåerna och därmed välfärden och kunna förklara för sina medlemmar och väljare att nyliberala mål som är inskrivna i fördragen ska kombineras med arbetslöshetsbekämpning och med trygga jobb inom Sveriges gränser?

Fru talman! Jag är glad åt att Lotta Nilsson Hedström vill bekämpa nyliberalismen. Där är vi överens. Däremot är jag anhängare av en flexibel arbetsmarknad. Den behöver inte alltid drivas fram med de nyliberala metoderna. Den går att kombinera med starka fackföreningar och ett starkt lagskydd när det gäller anställningstryggheten. Den starkaste kraften för flexibilitet är arbetskraftens kompetens och utbildning. Där ligger, som jag ser det, naturligtvis svaret på den fråga som Lotta Nilsson ställer.

Fru talman! Apropå den diskussion vi redan haft om förnöjsamhet och skolan vill jag visa upp dagens Aftonbladet, som presenterar en undersökning bland skoleleverna. Eleverna har fått nog av problemen i skolan, står det. Det räcker inte med ny minister. Det behövs en ny politik, och det kräver en ny regering.

Visst, Göran Persson, ska vi utjämna skattekraft mellan kommuner i Sverige. Det är självklart att vi ska ta ett ansvar för de kommuner som på grund av opåverkbara faktorer och av andra skäl behöver stöd. Men det gemensamma stödet ska vara statligt. Vi tycker inte att låginkomsttagarna i Täby ska betala. Det är fråga om *hur* skatteutjämningen ska se ut. Den ska finnas, men den ska inte drabba dem som tjänar lite i Stockholmsområdet och i en del andra områden runtom i Sverige.

Göran Persson sade att han var bekymrad över utvecklingen i Stockholm. Jag förstår det. Det måste vara ganska bekymmersamt att se att när Bosse Ringholm var finanslandstingsråd lade man ned förlossningskliniker och skapade problem för gravida kvinnor, medan man nu bygger upp nya förlossningskliniker. Det är skillnad med Socialdemokraterna, sade Göran Persson. Ja, med Ringholm lägger man ned klinikerna; med Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna bygger man upp klinikerna för att det ska bli bättre för människor. Med Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna har man en vårdgaranti som gör att människor vill flytta till Stockholm för att få sin operation i tid.

Det är alldeles rätt att liksom i Stockholm kommer en borgerlig regering att satsa mer på skolan och vården. Hela landet ska få en vårdgaranti. Man ska inte behöva flytta från Skellefteå till Stockholm för att få sin operation i tid om vi får en ny regering. Vi kommer också att satsa mer på polis och rättsväsende.

Men det handlar inte bara om pengar. Det är det som är Göran Perssons stora misstag. Han tror att om bara han får ta tag i så mycket som möjligt av undersköterskans och andras förtjänster så ska han för deras räkning kunna klara av problemen. Men då blir det ju som när LO-tidningen skrev: Varför märks inte regeringens satsning på vård, skola och omsorg mer? Då blir det dessa rubriker i Aftonbladet, trots det som kallas Wärnerssonpengar.

Den stora skillnaden mellan mig och Göran Persson är att jag tror på människor. Göran Persson tror mest på sig själv.

Det där går igen på alla områden. Ta t.ex. barnomsorgen! Det är rätt att ge stöd till människor som behöver barnomsorg. Det ligger i familjens intresse, och det ligger i hela samhällets intresse. Men varför ser man då till att stödet till barnomsorgen ska gå via politiker? Varför inte låta föräldrarna, som vi vill, själva disponera de resurserna? Eller ta skolan!

Varför ska man försöka minska möjligheterna att välja skola i stället för att, som vi vill, låta alla föräldrar och barn ha en ovillkorlig rätt att kunna välja skola? Och varför ska man inte minska politikernas inflytande i skolan? Vi vill att de som jobbar i skolan ska forma skolans vardag.

Och varför ska landstingspolitikerna bestämma? Vi vet att det finns socialdemokratiska landstingspolitiker i Norrland som är tveksamma till att låta sina patienter få operation i tid, det man jobbar hårt med att lösa och till största delen har löst i Stockholm. Varför ska landstingspolitikerna gå före patienterna? Det är väl patientens rätt som är det viktigaste. Ge patienten en vårdgaranti och se till att vården organiseras med alla dem som vill delta, både privata och offentliga vårdgivare! Se till att ta till vara människors kompetens och låta dem forma vården!

Låt också människorna få en chans att få den trygghet som ligger i att ha kontroll över sin egen vardag! Vi politiker ska svara för att gemensamt finansiera det som vi måste finansiera gemensamt men sedan låta människor utföra uppgifterna. Vi ska satsa på kärnuppgifterna men i övrigt successivt sänka skatterna så att undersköterskan och alla andra får behålla mer av sina egna arbetsinkomster.

Gudrun Schymans lösning hörde vi: Höj lönen! Det innebär att kommunal- och landstingsskatter höjs mer, och så har vi en spiral. Sänk i stället skatten på arbete så får vi ökad frihet, större trygghet och dessutom fler jobb!

Fru talman! Vi närmar oss slutet på de svikna löftenas mandatperiod.

Vi kommer alla ihåg hur det lät för fyra år sedan, och Göran Persson upprepade det också i sitt inledningsanförande i dag: vård, skola och omsorg. Detta upprepade man som ett mantra så fort en mikrofon närmade sig.

Ingen ska lämna skolan med otillräckliga kunskaper. Så sade man då. Men debatten har ju visat hur det blev.

Vården kan ytterligare förbättras, väntetiderna kortas och patientens ställning stärkas. Så lät det då. Men köerna är kvar.

Vi vill ha fler poliser, hette det. Men vad hände sedan?

Facit finns, och därmed domen över en valrörelse med tomma löften och en mandatperiod med svikna förväntningar.

Poliserna blev inte fler. De blev färre, 200 färre i dag än 1998. Vårdköerna och skolan har vi diskuterat. Det var med Perssonpoliserna som med Perssonpengarna: mycket snack, ingen verkstad. Och för detta, för den bristande servicen och det bristande politiska ansvaret, betalar svenska folket världens högsta skatter, de allra flesta dessutom i tid.

Det har också varit de förlorade möjligheternas mandatperiod.

I stället för att lägga grunden för ökad tillväxtkraft spekulerade regeringen, inte minst Göran Persson själv, i att högkonjunkturen aldrig skulle ta slut. Han talade om den bibliska konjunkturteorin – det kanske han kommer i håg. Vi skulle kunna ha en högkonjunktur som varade till 2004 eller 2005. Denna tro eller förhoppning att högkonjunkturen av någon biblisk anledning skulle vara för evigt gjorde att de ansatser som en gång fanns till att genomföra reformer för en långsiktigt högre tillväxt försvann. Skattesamtalen mellan partierna lades ned, och tillväxtsamtalen med näringslivet ledde ingenstans.

För en tid sedan sade Göran Persson att lågkonjunkturen skymmer Sveriges goda företagandeklimat. Men tvärtom var det högkonjunkturen

som dolde det dåliga företagandeklimatet. Hade det bara varit ett konjunkturproblem som Sverige har och har haft skulle inte Sverige ha halvat efter under 30 år. Men det är det vi har.

Det är inte så att vi har blivit fattigare. Men vi har inte blivit så rika som vi skulle kunnat bli. Om Sverige sedan 1970 hade haft samma tillväxt som genomsnittet bland industriländerna hade ett svenskt hushåll kunnat disponera ytterligare 20 000 kr per månad före skatt – ytterligare 20 000 kr per månad före skatt. Priset för den socialdemokratiska ekonomiska politiken är högt.

Tillväxten för 2001 blev mindre än hälften av vad regeringen räknade med så sent som i april förra året. Varslen ökade snabbt efter en högkonjunktur som vi gick ur med den högsta arbetslösheten någonsin. Som jag sade i min replik till Göran Persson saknar 700 000 människor i Sverige arbete. 400 000 människor – varav många skulle kunnat arbeta, om än inte på det gamla arbetet – är förtidspensionerade, och än fler ska bli det. Företag köps upp och huvudkontor flyttas.

Trots detta var det med lätta steg Göran Persson gick till riksdagen i dag. Jag tycker att Göran Persson skulle vara lite försiktigare. Det är som om en slalomåkare skulle vara nöjd med sitt åk när han grenslat hälften av alla portar. Det räcker med att grensla en port för att bli diskvalificerad. Uppriktigt sagt får vi väl se till att också Göran Persson och hans regering blir diskvalificerade i valet.

Fru talman! I höstas strök Socialdemokraterna paragrafen om att företag ska förstatligas ur sitt partiprogram. Många av oss tycker väl att det var åtminstone 50 år för sent. Men det kan väl ändå vara på sin plats att välkomna Göran Persson till oss som inte vill konfiskera företag.

Det senaste decenniet har Socialdemokraterna tvingats acceptera flera makroekonomiska reformer. Men ändå finns, som debatten hittills har visat, den grundläggande politiska och ideologiska skiljelinjen kvar.

Socialdemokraterna kräver inte längre att, som man sade, bestämmanderätten över produktionsmedlen ska läggas i hela folkets händer. Däremot ska, som vi har hört, politikens bestämmanderätt över folket ligga fast.

Detta påverkar också synen på hur välstånd skapas och växer. När man lyssnar på företrädare för Socialdemokraterna som näringsministern och finansministern är ett gott företagandeklimat detsamma som en konkurrenskraftig bolagsskatt. Deras bild av företagen och företagandet är maskiner och byggnader – inte de människor av kött och blod som startar, driver och finansierar företagen, som tar riskerna, de människor som jobbar i företagen, de enskilda människorna.

Det är farligt. Det är med dessa människor som välståndet står och faller. Det är deras arbete, deras företagande och deras entreprenörskap som avgör hur hushållens ekonomi utvecklas och som betalar för sjukvården, skolan och polisen. Det går inte att göra tvärtom. Det offentliga kan aldrig finansiera den privata sektorn.

Fru talman! Det enda sättet att säkra ett växande välstånd och finansieringen av de uppgifter som måste vara gemensamma är att se till att vi har bra villkor för företagande, arbete och investeringar.

Så är det inte i dag. Det är regleringar, byråkrati och krångel. Till de regleringarna är det världens högsta skatter.

När det gäller skattepolitiken skiljer jag mig från Göran Persson på tre fundamentala, principiella punkter.

Göran Persson står för höga skatter som begränsar människors frihet. Människor ska få bestämma bara över en mindre del av sina inkomster. Resten ska Göran Persson, Gudrun Schyman och de andra i vänsteralliansen bestämma över. Då får vi de fattigdomsfällor som fick en ensamstående mamma att till Dagens Nyheter i höstas säga: "Enda sättet att förbättra ekonomin är antingen att jobba svart eller att träffa en karl." Sådan är Gudrun Schymans feminism i praktiken. När Vänsterpartiet vill ta över är det kvinnor och andra som får större otrygghet. Då sveper nyfattigdomen in över en själv och familjen.

Göran Persson står för höga skatter som hämmar tillväxt. Sverige har under en lång tid haft en lägre tillväxt än jämförbara länder. Göran Persson står för en fortsatt straffbeskattning av kunskap. Goda kunskaper och hög kompetens beskattas nästan dubbelt så hårt i Sverige som i USA. Skillnaden mellan Sverige och viktiga konkurrentländer som Storbritannien och Tyskland är nästan lika stor. Det är därför socialdemokraterna har infört särskilda regler för utländska experter. De behöver bara betala tre fjärdedelar av den svenska skatten.

Jag vill göra tvärtom. Jag vill att svenska experter ska slippa betala högre skatt än utländska som verkar i Sverige. Jag vill ha lägre skatter så att det går att leva på sin lön – så att både pengar och tid räcker till. Jag vill ha lägre skatter för att jobben ska bli fler och tillväxten högre. Jag vill ha lägre skatter som gör att kunskap lönar sig.

Fru talman! Sverige är ett bra land. Det är ett land som kan bli mycket bättre. Vi står på tröskeln till mänsklighetens bästa tid. Vår uppgift är att se till att vi tar till vara möjligheter.

Framtidens samhälle kommer i än högre grad att bygga på enskilda människors kunskaper, initiativkraft och förmåga att ta ansvar. Då duger det inte med en regering och en politik som vill forma människor efter politiken. Sverige behöver en regering som ger människor rätt att forma sina egna liv och som formar politiken till stöd för människor.

En av de viktigaste uppgifterna under den kommande mandatperioden blir att skapa ett företagandeklimat i världsklass, att underlätta för företagande i traditionell mening, men framför allt att underlätta för varje människa att kunna utveckla sin egen förmåga och förverkliga sina egna idéer.

Det handlar om lägre skatter. Det handlar också om förutsättningar för en skola som ger alla elever goda kunskaper och om en rejäl satsning på forskning. Det handlar om att så snabbt som möjligt införa euron. Det handlar om att bryta utanförskap genom att byta bidrag mot arbete.

Vårt mål ska inte vara att Sverige inte längre ska halka efter – utan att vi ska återta vår topplats i välbästandsligan. Vår ambition ska inte bara vara att motverka att företag och kunskap flyttar från Sverige – utan att Sverige ska bli ett land att flytta till.

Fru talman! Höstens val handlar om att få bo kvar eller att få höjd fastighetsskatt, om valfrihet i skolan eller fler elever utan tillräckliga kunskaper, om vård i tid eller år i vårdköer, om poliser eller oro, och inte minst om ett bättre företagandeklimat eller fortsatt eftersläpning.

Det är fråga om antingen en vänsterallians som blundar för dagens problem därför att de sätter den politiska makten före människorna, eller

den framtidsallians vi moderater vill bygga tillsammans med Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet. Det ska vara en allians som förmår möta dagens utmaningar och ta till vara framtidens möjligheter. (Applåder)

Prot. 2001/02:52
16 januari

Partiledardebatt

Anf. 27 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Hade jag rätt i min beskrivning av hur det moderata skatteförslaget slår, Bo Lundgren? 5 000 kr för en undersköterska och 60 000–70 000 kr för en miljoninkomsttagare. Är det en riktig beskrivning?

Anf. 28 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Nej, Göran Persson har inte rätt i sin beskrivning. Låt oss gärna ta en teknisk debatt om detta. Låt oss ta en teknisk debatt om skatter i största allmänhet. Det är en viktig och bra frågeställning. Varför ska pensionärer, änkor, vars hus i skärgården taxeras upp, betala förmögenhetsskatt på sitt boende, när Göran Persson ser till – med viss rätt – att de som har stora förmögenheter som kan flyttas ur landet slipper förmögenhetsskatt? Det finns många saker man kan diskutera när det gäller skattepolitik.

Den stora frågan är varför Göran Persson tycker att det är rimligt att en undersköterska ska betala så mycket som 60 % av sin totala inkomst i skatt och bara få behålla 40 kr av varje tjänad hundralapp – när det inte behövs. Man får ändå inte valuta för skattepengarna.

Anf. 29 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Om jag hade fel, Bo Lundgren, hur stor blir då hennes skattesänkning? Tala om det.

Anf. 30 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Det beror lite grann på hennes situation.

Det första är att vi vill slopa fastighetsskatten och under den kommande mandatperioden ta rejäla steg. Det innebär att den som bor i en hyreslägenhet får lägre hyra därför att skatten blir lägre. Det innebär att den som har barn – och det har man oftast när man bor i småhus – kommer att få mycket lägre fastighetsskatt. Den som har ett par barn får en skattesänkning på någon tusenlapp i månaden per barn. Vi vet att det är barnfamiljernas marginaler som räcker minst till. Sedan är det fråga om hur mycket grundavdraget kan höjas under kommande mandatperiod. Höjningen av grundavdraget innebär en lika skattesänkning i kronor räknat för Göran Persson och för undersköterskan. Det tycker jag är rimligt.

Tiden är knapp, Göran Persson, och repliktiden finns inte kvar. Den här debatten handlar om ideologi och varför ni har svikit era gamla ideal, varför Sverige ska beskatta människor så hårt och ändå inte kunna leverera en tillräckligt bra skola.

Det är bra på många ställen, men det är inte acceptabelt att så många barn sviks och att så många patienter får stå i vårdkö. Debatten är viktig och nödvändig.

Jag hoppas därför att vi inom några månader eller så kan mötas i en längre debatt – duell – där vi verkligen kan gå på djupet. Debatten kommer att gälla varför undersköterskan enligt Göran Perssons mening tydligen kan betala tusentals kronor mer i skatt än vad jag tycker att undersköterskan ska göra, varför Göran Persson menar att vi inte ska ge patienter vårdgaranti och varför Göran Persson menar att vi inte ska se till att alla elever ovillkorligen får rätt att välja skola. Jag har fortfarande inte fått svar på frågan om varför ni ville förvägra föräldrarna till barn med läs- och skrivsvårigheter som ville starta friskola rätten att göra det. De tyckte att det var bra för deras barn, men socialdemokraterna i Göteborg sade nej.

Den här debatten och viktig och bra. Jag hoppas att vi kan ta den debatten i en duell ganska snart, Göran Persson.
(Applåder)

Anf. 31 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Bo Lundgren frågar, närmast desperat, här från talarstolen: Varför ska politikerna besluta? Varför ska politikerna lägga sig i? Ja, jag utgår från att Bo Lundgren har någon idé om varför han står här och att han känner att det är ett meningsfullt arbete som han gör.

Jag tror att den undersköterska som Bo Lundgren pratar om har väldigt klart för sig varför hon tycker att de partier som värnar om solidariteten i samhället ska finnas i politiken och varför de ska bry sig om. Jag tror nämligen att svaret på frågan om varför politikerna ska bestämma är att om inte politiken går in och formar en motkraft till de andra intressena som styr i samhället, inte minst de ekonomiska, blir det helt enkelt så att de som har pengar också får mer makt och människor roffar åt sig. Det är den enkla sanningen. Därför behövs politiken: för att skapa rättvisa, för att bygga solidariteten människor emellan.

Det är också där som skillnaden går mellan höger och vänster. Det är där som vi ser olika på det här. Bo Lundgren menar att var och en ska sköta sig själv, ha sin egen portmonnä och börs som riktmärke och plocka åt sig i valfrihetens förlovade land. Jag menar att solidariteten människor emellan bygger just på idén om att också den som har både jobb och tak över huvudet är villig att medverka till att också andra, som inte har det, faktiskt får det. Det är solidariteten sedd som mänskliga rättigheter, eller solidariteten sedd som välgörenhet. Där går skillnaden.
(Applåder)

Anf. 32 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Jag står inte här och är inte politiker för att bestämma över människor. Jag står här och är politiker för att se till att det vi måste lösa gemensamt också ska fungera väl, varken mer eller mindre.

Det handlar inte om att var och en ska klara sig själv i de lägen då det gemensamma stödet behövs. Vi ska ha gemensam finansiering av sjukvården och skolan. Vi ska se till – och det är där vi skiljer oss – att patienterna kan få styra vården. Vi ska se till att det inte blir de vårdköer som Gudrun Schymans politiker orsakar när de tillsammans med Bosse Ringholm lägger ned förlossningsklinikerna i Stockholm. Gudrun Schyman har visserligen bett om ursäkt för det i riksdagen för ett halvår sedan, och det hedrar henne i och för sig. Men det är genom att patienterna får styra

som vi slipper alla de problem vi ser. Det är genom att föräldrarna får styra barnomsorgen som vi kan hindra kvalitetsurholningen och hindra att föräldrakooperativen känner att de kanske har problem att klara sin finansiering.

Pengar ger makt, sade Gudrun Schyman. Ja, i hennes samhälle, när hon tar det mesta av vanliga människors pengar och inte klarar att leverera vård i tid och en bra skola och polis när det behövs. Då är det pengar som ger makt. Då är det den som har tillräckligt mycket kvar efter skatt som kan klara sig, inte vanliga människor.

För mig är det vanliga människor som är viktiga. Det är därför min uppgift är att se till att det som ska vara gemensamt, dvs. sjukvård, skola, polis och rättstrygghet, ska fungera.

(Applåder)

Anf. 33 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Det blir lite märkligt när Bo Lundgren står här och talar om att han talar för vanliga människor, som om de som röstar på andra än Moderaterna skulle vara ovanliga. Det är väl inte det som det hänger på.

Bo Lundgren står här inte för att bestämma över människor utan för att minimera politikens inverkan, verkar det som.

Jag står här för att jag har fått förtroende av väldigt många människor att driva politiska krav, som utgår från deras värderingar i fråga om hur det ska se ut i samhället, från deras föreställningar och uppfattningar om hur samhällsbygget ska vara konstruerat, och naturligtvis också deras människosyn. Det för med sig att de politiska krav som jag och Vänstern driver utgår från rättvisa och solidaritet.

Det är inte att bestämma över människor att inneha ett politiskt uppdrag. Det är att vara språkrör eller taleskvinna för de människor som rimligen inte alla kan vara här just nu. Det är kanske en annan syn på demokratin.

Jag tror inte att undersköterskan har skattesänkningar som första krav. Det är över huvud taget märkligt att människor med låga löner och utan jobb sällan skriker på skattesänkningar. De som gör det är högavlönade, och de är väl representerade i Moderaterna. De som har vill ha mer – det är ett ganska känt uttryck, och jag tror att det stämmer.

Det som jag tror står högt uppe på undersköterskans lista är arbete, heltid, en lön att leva på, en trygghet i jobbet, sänkt arbetstid så att man inte behöver stressa ihjäl sig, trygghet för barnen, bra skola, bra fritis, en hyra som är rimlig och kollektivtrafik som fungerar. Det är också mitt uppdrag, Bo Lundgren.

(Applåder)

Anf. 34 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Det är så: Vi har helt olika uppfattning om politikens roll i människors liv. För mig ska politiken formas efter människorna och vara ett stöd för människor. För Gudrun Schyman ska människorna formas efter politiken.

Jag tror så mycket på människor att jag vill ge föräldrar och elever rätten att kunna välja skola – alla, inte bara de som efter alla skatter kan betala för sig. Jag vill ge patienter rätten att kunna kräva vård i tid – inte

bara, som Gudrun Schyman, de som har råd att betala när skatten är betald. Det är det som är den stora skillnaden.

Vi vet alla att barn som växer upp strävar efter att bli självständiga, starka människor, att klara sig själva, men inte att vara utan den gemenskap som finns med föräldrar och andra. Gemenskapen behövs och är viktig, men den ska aldrig tas över av politiker som misslyckas med sina grundläggande uppgifter.
(Applåder)

Anf. 35 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! I våras här i kammaren var Lundgren mycket stolt över att den engelska tidningen The Guardian hade klappat Stockholm på axeln och berömt den politik som förs här i huvudkommunen med avseende på entreprenörer och privatiseringar. Jag ska nu inte halka runt alltför mycket på Stockholmssnön, men den moderatledda majoriteten här i staden har genom uselt underbyggda och framforcerade upphandlingar låtit oss handfast erfara vad ideologiskt motiverade privatiseringar kan leda till.

Den kaospolitik som vi bevittnar i Stockholm, Bo Lundgren, med utförsäljning av nästan all vård till stora, anonyma utländska bolag, med hemlöshet och bostadsbrist för alltfler, med kapsejsad kollektivtrafik och bilträngsel därför att man inte vågar införa trängselavgifter, kan inte rättfärdigas med iveren att snabbast möjligt byta bort alla gemensamma system.

Efter thatcherismens era i Storbritannien startar nu t.o.m. en avprivatiseringsvåg där. Nu framför såväl de brittiska gröna som liberalerna idéer om att starta *public interest companies*, dvs. en ny typ av *non profit*-företag. Och det får gehör.

Bo Lundgren sade i en replik tidigare att man ska utnyttja alternativen. Att titta på de alternativen är mångfald. Det är att inte fastna i ideologiska varken av- eller påprivatiseringar. Utifrån att ni har privatiseringar som en överordnad ideologi, inte som *ett* pragmatiskt alternativ bland flera, skulle jag någon gång vilja veta vad moderatledaren kan försvara nationalfiaskot med snöröjningen i Stockholm med.

Anf. 36 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag tycker att debatten så här långt är hoppingivande med tanke på att vi ska fortsätta att debattera fram till valet. Jag hoppas verkligen att den debatten blir ideologisk. Jag hoppas att väljarna får klart för sig var skiljelinjerna går mellan de olika partierna och att de olikheter som vi uppvisar har en grund. Det handlar om synen på människan.

Jag tycker att det är tydligt att det präglar väldigt mycket av diskussionen om vården, omsorgen och skolan. Vi kan naturligtvis hänge oss åt sifferexerciser och var man satsar mest och bäst, men jag tror att själva utgångspunkten ändå måste vara vad vi ser när vi pratar om samhällsbygget. Vad är det för värden och värderingar som ska ligga till grund i detta bygge?

Den stora privatiseringsvåg som vi ser runtom oss i världen – i många länder, och också i Sverige – och som har drivits väldigt långt i Stockholm handlar just om synen på människan och människovärdet. Är det genom pengar som vi ska ta oss fram? Är det genom valfrihet? Är det

som konsumenter vi ska leva våra liv, eller har vi större värden och mer mening än så? Det är stor skillnad där.

Jag skulle också vilja säga att man kan dra frågan ännu längre. Det händer någonting i ett samhälle när vi börjar se allting som privata angelägenheter. Det händer någonting när vi börjar konkurrensutsätta solidariteten och när vi privatiserar välfärden ända in i våra hjärtan. Det händer någonting när vi säger att var och en ska välja fritt och att det är ditt eget val. Väljer du fel är det ditt eget fel, för du har gjort ditt val.

Det är att privatisera samhällsansvaret, och det är att privatisera solidariteten. Det skapar just den otrygghet som jag tror att många människor känner i samhället i dag.

Det är en fråga som går igen också hos unga människor. Den lista på frågor som unga människor har svarat på inför valet, som har tagits fram bl.a. av Aftonbladet, visar just på att det är värderingsfrågorna som är de viktiga. Det handlar inte om plånboksfrågor. Det handlar inte om pengarna. Det handlar inte om skattesänkningar, utan det handlar om hur man har det i skolan. Då handlar det om makten. Vem ska få vara med och bestämma? Det handlar om maktlösheten och om att inte få vara med och bestämma.

Den andra frågan är frågan om jämställdhet. Då handlar det om lönediskriminering. Det är återigen en fråga om värderingar och makt och maktlöshet – denna gång mellan könen.

Den tredje frågan handlar om droger och otryggheten i samband med att kriminaliteten runt drogerna breder ut sig. Det är en trygghetsfråga.

Den syn på hur vi ska behandla de frågor som ungdomarna redovisar är fjärran från en diskussion om skattesänkningar. Det är intressant att det för unga människor i dag är värderingarna som träder fram. Det är rättvisan och solidariteten i samhället som är det viktiga, och det är demokratifrågorna – frågan om att få vara med och ta ansvar, vara delaktig och känna att man har en roll i detta.

Detta är frågor som jag hoppas att vi kommer att få tid att diskutera i valrörelsen. Jag tror också att vi behöver en diskussion om hur vi bygger samhället vidare. Hur kan vi få alla att bli delaktiga?

Jag är oroad över att diskussionen om jobben är för svag i dag. Jag är oroad över att det verkar som att någon form av belåtenhet över de siffror som vi nu tillsammans har kommit fram till sprider sig. 4 % är nästan 200 000 människor. I den dolda arbetslösheten, dvs. i åtgärder, finns kanske 100 000 till. Det är kanske 300 000 människor som både kan och vill jobba som inte har jobb. Många är sjukskrivna; det vet vi. Väldigt många människor som skulle kunna arbeta gör inte det.

Detta är själva grunden för välfärdsbygget. Utan många människor i arbete har vi heller ingen möjlighet att bygga den starka och solidariska offentliga sektor som vi vill ha och den samhällsservice som vi behöver. Dessa frågor hänger ihop. Det innebär att jobben i den privata sektorn hänger ihop med jobben inom den offentliga sektorn. Det är inte motsatser, utan det är två sidor av samma sak.

Vi kan se hur det ser ut utomlands. Visst har Sverige en hög skatt, men vi har också väldigt många i arbete. Har vi inte en väl fungerande vård och omsorg, en bra skola och fritis som vi kan vara trygga med har vi heller inte kvinnor som kan arbeta. Alla de frågorna hänger samman. Det finns ingen motsättning mellan den privata sektorn och den offent-

liga sektorn. De behöver varandra. Vi behöver varandra. Därför måste vi satsa på jobben.

Därför tycker vi inte att vi ska vänta till valet innan vi gör någonting. Vi ska redan nu se till att använda de pengar som finns på ett klokt och kreativt sätt, Göran Persson. Med "kreativt" menar jag inte fiffel och båg, utan jag menar att vi ska se hur det ser ut i de offentliga finanserna. Vad har vi för pengar till förfogande?

Konjunkturinstitutet har skrivit en rapport som talat om överskott och ett utrymme för utgiftsökningar eller skattesänkningar på 20 miljarder år 2002 och 35 miljarder år 2003. De pengarna kan vi diskutera. Hur ska de användas? Ska vi sänka skatter? Ska vi sänka arbetstiden? Ska vi satsa på sociala reformer? Det är fråga om kreativitet. Jag tror att vi kan komma långt om vi vågar vara så kreativa att vi inte låter oss hindras av stelbent budgetteknik.

Vad gäller alla de frågor som vi gemensamt är överens om är viktiga – det gäller taken i socialförsäkringarna, mer pengar till kommunerna, taken och golven i a-kassan – finns det ett utrymme, om vi vågar använda det. Det skulle vara kreativt i ett läge när vi ser att det är jobben, tryggheten och välfärden som vi måste sätta främst. Då vore det kreativt att inte låta oss hejdas av förutbestämda utgiftstak som gör att vi inte kan använda pengarna till det som de behövs till. Det var det jag menade.

Det som vi har diskuterat på Vänsterpartiets kongress, och som en del har framställt som några fullständigt fantasifulla önskelistor, är inte fantasifullt. Vi har diskuterat inriktningen på politiken. Vi har diskuterat långsiktigt, för vi tror att väljarna tänker längre än de kommande fyra åren när de går och röstar. Det är en viljeinriktning i politiken med många bra sociala reformer.

Sedan måste vi naturligtvis diskutera takten i detta och vad vi har råd med vid vilket tillfälle. Men diskussionerna om de reformer som handlar om att sätta jobbet främst, a-kassan, kompetenshöjningar i arbetslivet, investeringsbidrag till bostadsombyggnad, miljöomställning och upprustning av elnät och järnvägar ska vi ta nu. Dem ska vi ta redan före valet. Vi tar dem säkert i valrörelsen, men vi ska också ta dem dessförinnan.

Det gäller också diskussionen om feminismen, som Bo Lundgren har uppfattat på ett sätt som jag ärligt ska säga att jag inte begriper. Han menar att min feminism går ut på att kvinnor ska skaffa sig karlar. Hur han fick ihop det förstår jag inte. Det jag har tagit upp och pekat på är en orättvisa och ett maktsystem som finns i vårt samhälle, där kvinnor underordnas och diskrimineras inom livets samtliga områden – inte minst på arbetsmarknaden.

Det fanns en artikel i Dagens Nyheter i söndags som redogjorde för läget på arbetsmarknaden när det gäller sjukfrånvaro. Där kunde man läsa att det finns två genomgående aspekter på påfrestningarna i arbetslivet. Den ena är en fråga om klass. Arbetare är mer utsatta än tjänstemän och akademiker också när det gäller stressrelaterade problem. Den andra är en fråga om kön. Kvinnor är mer utsatta än män. Och inga är så utsatta som arbetarklassens kvinnor.

Två maktstrukturer har vi i samhället. Den ena handlar om klass. Den andra handlar om kön. Ofta går de dessutom samman. Det har vi sett i Vänsterpartiet. Det är därför vi är ett socialistiskt och feministiskt parti.

Det är därför vi lyfter fram de här frågorna. Det är inte fråga om att kvinnor ska skaffa män eller jobba svart. Det är fråga om att kvinnor som har ett viktigt arbete ska ha ordentligt betalt för det. Det är fråga om att se på kvinnor som lika mycket värda som män i alla avseenden. Det är en insikt som man får ta till sig om att kvinnors rättigheter handlar om mänskliga rättigheter. Det vore väl inte för sent att också den här församlingen kunde inse det.
(Applåder)

Prot. 2001/02:52
16 januari

Partiledardebatt

Anf. 37 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag försökte lyssna så noga jag kunde på Gudrun Schyman när hon talade om maktlöshet. Det är ju alldeles självklart att maktlöshet föder eller drar med sig utbrändhet och en lång rad problem som vi alla här, förväntar jag mig, vill verka emot. Då får man, när Gudrun Schyman talar, en känsla av att när ordet ”privat” kommer in, eller detta att flera entreprenörer får verka inom den offentliga sektorn, då infinner sig maktlösheten. Jag tolkade Gudrun Schyman så.

Då kunde jag inte låta bli att slå upp ett litet häfte som jag har med mig där Ylva Thörn, ordföranden i Kommunal, uttrycker sig. Hon säger att en undersökning som Kommunal låtit genomföra visar att de som jobbar inom privat äldreomsorg som regel är något mer nöjda med sin arbetssituation än de som jobbar inom offentlig äldreomsorg. Resultatet av undersökningen är inte särskilt förvånande, anser Ylva Thörn. Det beror på att den offentliga äldreomsorgen alltför ofta är för centralstyrd och hierarkisk. Det vet vi ju.

Men går det då inte, Gudrun Schyman, att tillstå att det finns något positivt i att man i kommuner och landsting tar fram möjligheter för arbetssökande att jämföra arbetsgivare och själva komma till klarhet med om de trivs eller inte?

Anf. 38 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur Alf Svensson lyssnar, men jag kände över huvud taget inte igen mig i det han hade hört att jag hade sagt. Visst kan det finnas oerhört positiva krafter i entreprenadverksamheter – också inom vård och omsorg. Visst är det så. Visst är det så att det finns ett utrymme för alternativa vårdgivare. Det finns det absolut. Jag vet många kvinnor som har slagit sin panna blodig mot en hopplös byråkrati – inte sällan överbefolkad av revirtänkande män – som förvägrar kvinnorna att själva ta initiativ. I sin uppgivenhet säger de då helt enkelt: Nu går jag härifrån. Jag startat eget. Jag står inte ut med de här strukturerna där jag inte får utrymme för min kreativitet.

Det är mycket bra initiativ som förhoppningsvis också kan sätta strålkastaren på det som behöver göras inom den offentliga sektorn, nämligen en demokratisering. Låt de människor som arbetar i verksamheterna också organisera dem och styra och ställa. Riv en mängd av de överbyggnader som finns. Decentralisera! Ned med besluten till dem som faktiskt vet vad det handlar om! Alla sådana demokratiseringsprojekt – inte sällan kombinerade med arbetstidsförkortningsprojekt – inom den offentliga sektorn har varit mycket lyckosamma.

Anf. 39 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tycker bara att Gudrun Schyman måste bestämma sig. Först kommer hon med attacker när man i landsting eller kommuner luckrar upp och släpper in entreprenörer. Då är det åt skogen. Sedan kommer Gudrun Schyman upp och säger: Visst finns det utrymme för andra entreprenörer. Visst ska det finnas utrymme och det kan säkert vara bra. Så gör hon en sväng om demokratisering och decentralisering. Det är någon slags guttaperkapolitik över detta, Gudrun Schyman.
(Applåder)

Anf. 40 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Med tanke på min återstående talartid förstår jag att jag ska vara kortfattad. Det är naturligtvis svårt.

Vad jag menar, Alf Svensson, är att man ju får titta på att det är olika saker vi talar om. Inom vården och omsorgen kan det finnas utrymme för alternativ, för att man har något annat att erbjuda än det som redan finns inom det som är den offentliga verksamheten. Inom skolan kan det vara likadant. Man kan ha något annat, något som ännu inte finns, någon särskild pedagogik som ännu inte har fått rum inom ramen för den kommunala skolan. Det kan vara utmärkt.

Vad jag vänder mig emot är den här ideologiska privatiseringen som utgår från en idé om att privat alltid är bättre än offentligt, som utgår från en idé om att det är prislappar som ska styra och som tror att valfriheten har ett sådant egenvärde att det slår ut alla andra värderingar, t.ex. den om solidaritet och rättvisa.

(Applåder)

Anf. 41 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Risken att Sverige ska hamna i ett ekonomiskt moras om Vänsterpartiet skulle komma in i regeringen är ju alldeles uppenbar. Valplattformen handlar om 80 miljarder utöver de lite drygt 700 som vi kan spendera i Sverige enligt den antagna statsbudgeten.

Det här är faktiskt ett läge som är svårbedömt. När man säger att det är överskott i den offentliga sektorn så kan man indela den offentliga sektorn i tre delar. Pensionssystemet går med överskott. Kommunerna går ungefär jämnt ut. Några går jättebra, några går dåligt men totalt går de ungefär jämnt ut. Staten går back redan i år.

I det läget, och med en valplattform på 80 miljarder, säger Gudrun Schyman att hon inte tänker låta sig hindras av en stelbent budgetreglering, budgettak och sådana saker och att man ska ha ett kreativt tänkande. Det är, mina vänner, synd att statsministern har använt sin tid så att vi inte kan få ett besked om hur han ser på att regera med ett sådant parti.

Jag skulle vilja ge Gudrun Schyman rätt i att mycket av valdebatten kommer att handla om synen på synen på människan. Vänsterpartiet säger att de vill göra något för kvinnorna. De har under tre år haft en unik maktposition för sitt parti i det här landet. Antalet kvinnor bland dem som är sjukskrivna har ökat. Det är i dag 64 %, vilket är en tredubbling jämfört med för några år sedan. Löneskillnaderna ökar, särskilt i offentlig sektor. Unga invandrarkvinnor har en extremt utsatt position som inte har förbättrats någonting under de här tre åren. Vårddiskrimineringen i de landsting där Vänsterpartiet styr har inte heller minskat under de här

Anf. 42 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Om Lena Ek hade lyssnat på mitt inlägg, där jag redogjorde för vad vår valplattformsdiskussion var för något, hade hon förstått att det inte var någon önskelista inför valet utan att det var en viljeinriktning som sedan naturligtvis kommer att brytas ned i mer konkreta, väl avgränsade frågor som vi anser ryms inom kommande mandatperiod.

Jag tog upp de frågor som vi anser ryms redan innan den kommande mandatperioden, bl.a. att få mer pengar till kommuner och landsting inte bara under nästa år utan också kommande år – inte minst för att också höja lönerna för de kvinnor som arbetar i offentlig sektor. Det gäller också andra arbetsmiljöfrågor som svar på just det som är ett faktum, nämligen att så många kvinnor sliter så hårt inom den offentliga sektorn. Det behövs fler människor där. Det behövs en bättre arbetsmiljö med mindre stress, det behövs högre löner och ett delat ansvar också för det obetalda arbetet i hemmet. Därför behövs det också en arbetstidsreform som gäller både män och kvinnor.

Dessa frågor arbetar vi hårt med, och vi kommer att fortsätta med det.

Anf. 43 LENA EK (c) replik:

Fru talman! När det gäller det delade ansvaret i hemmet så handlar det ju om en feministisk diskussion om strukturer, och där har vi likheter i vårt resonemang. Men när det handlar om hur man hanterar sin maktposition när man har suttit i budgetförhandlingar och bestämt hur pengarna ska användas och hur Sverige ska styras så kan jag konstatera att antalet sjukskrivna kvinnor under denna treårsperiod har ökat, inte bara i antal utan också procentuellt. De har alltså haft det sämst på arbetsmarknaden, och det har ni inte kunnat göra något åt. Att löneskillnaderna har ökat mellan män och kvinnor – inom offentlig sektor dramatiskt – har ni inte gjort någonting åt.

Att unga invandrarkvinnor är utsatta för våld i en omfattning som inte många förstår har ni inte gjort någonting åt. Deras trygghet är ju en chimär. Deras mänskliga rättigheter existerar inte på det sätt som vi räknar med att de ska göra för människor som bor i det här landet.

Vårddiskrimineringen, dvs. hur man hanterar medicinsk behandling, mediciner och forskning inom landstingen, har inte ändrats, inte i de landsting där ni har suttit i styrelsen.

Då undrar jag: Vad är det för människosyn när man säger en sak och gör precis en helt annan sak? Vi vet att kvinnor har lägst inkomster, att de är mest utsatta i en lågkonjunktur och att det är de som drabbas mest när man måste göra besparingar därför att ekonomin så att säga har ramlat omkull.

I ett sådant läge då vi befinner oss i en lågkonjunktur säger Gudrun Schyman att hon inte vill låta sig hindras av en stelbent budgetreglering, inte vill låta sig hindras av budgettak och tänker se kreativt på utgiftssidan. Då hamnar vi i en situation som vi har varit i en gång tidigare. Och vi har gjort budgetregleringar just för att hindra alltför mycket kreativt tänkande i en lågkonjunktur.

Partiledardebatt

Anf. 44 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Att vara kreativ är att se till vad som finns att arbeta med och det är att se till att de överskott som finns och som kan användas ska vi använda så att de hamnar där de gör bäst nytta. Och det menar jag inte är att använda dem till skattesänkningar som ger mer pengar i de portmonnärer och plånböcker där det redan finns en hel del.

Jag tar mig friheten att tala om att dessa pengar går att använda just för att kunna tala om hur vi ska komma åt de problem som finns. Lena Ek kan ju inte å ena sidan stå här och säga att jag talar om saker som jag inte har gjort någonting åt som om jag inte ville göra någonting åt dem, och sedan när jag vill gör någonting åt dem så får jag inte gör någonting åt dem eftersom jag då gör av med pengarna. Vi behöver ekonomin som verktyg för att uppnå våra politiska mål. Det är det som vi hävdar. Och det måste ju stå över de budgettekniker som vi här har fattat beslut om. Det är väl ändå så att det är politiken som ska styra ekonomin och inte tvärtom? Och då är det verkligheten som vi ska förhålla oss till. Jag är inte säker på att vi är överens om det, men vi får väl diskutera mer.

Anf. 45 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Gudrun Schyman spelade en lite egendomlig roll i debatten i höstas då hon var kritisk mot den internationella insatsen som ledde fram till att talibanregimen i Afghanistan föll. Jag trodde att hon hade bränt sig lite grann på att i debatten framstå som talibanernas försvarare på något sätt. Men i sitt tal på Vänsterpartiets kongress fullföljde hon detta resonemang på ett enligt min mening helt bisart sätt, och jag skulle gärna vilja att Gudrun Schyman redde ut här. Hon sade där att alla kvinnor i världen har det lika illa som kvinnorna i Afghanistan under talibanregimen. Det är ju en fruktansvärd kränkning framför allt mot de kvinnor som drabbades av stympningarna, av piskpolisen och av det oerhörda förtryck som talibanerna utövade.

När det gäller att blanda ihop saker och ting minns jag när jag under Sovjettiden träffade kommunister från Moskva. När jag klagade på förtryck av mänskliga rättigheter sade de: Ja, men ni förtrycker ju samerna. Ja, visst har den svenska majoriteten begått övergrepp mot samerna.

Men när det gäller detta att blanda ihop saker och ting av helt olika storleksordning så är det inte dags, Gudrun Schyman, att be Afghanistans kvinnor om ursäkt? Det förtryck som talibanerna utsatte de afghanska kvinnorna för kan inte jämföras med den situation som t.ex. svenska kvinnor lever under.

Be om ursäkt, framför allt för den kränkning som de afghanska kvinnorna har utsatts för.

Jag såg på TV en svensk hjälparbetare från Räddningsverket som kunde jämföra läget nu med hur det var tidigare under talibanregimen. Glädjen har kommit tillbaka, sade han. Är det inte dags att erkänna att det var väldigt bra att talibanregimen föll?

Anf. 46 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Det är beklagligt, Lars Leijonborg, att missförstånden kan bli så stora, om det nu är missförstånd. Folkpartiet var en gång ett parti som var mycket bra, tyckte jag, på att förstå att det finns maktstrukturer i samhället som diskriminerar och underordnar kvinnor och att de

finns på samhällets alla områden och att de finns i hela världen, att världen ser sådan ut att det finns en könsmaktsordning som går igen i alla sammanhang och tar sig väldigt olika uttryck beroende på var man är men att den finns överallt. Det trodde jag att ni fortfarande hade klart för er. Det verkar inte så. Det var nämligen det som jag talade om på kongressen. Jag sade att kön betyder maktrelationer. Överallt märks könsförtrycket – i hemmet likaväl som i det offentliga, i Sverige likaväl som i världen. Sedan sade jag:

Det tar sig många uttryck. Diskrimineringen och kränkningarna ser olika ut beroende på var vi befinner oss. Men det är samma norm, samma struktur och samma mönster som upprepas såväl i talibanernas Afghanistan som här i Sverige. Det är inte särskilt banbrytande. Feminismen bygger på just detta – maktanalysen.

Jag ber inte kvinnor om ursäkt. Jag arbetar för att de ska få sina mänskliga rättigheter.
(Applåder)

Anf. 47 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Det var exakt det stycke som Gudrun Schyman nu också har läst in till riksdagens protokoll som jag reagerade så oerhört mycket mot, nämligen att det är samma norm och samma struktur som förtrycker kvinnor i Sverige som förtryckte de afghanska kvinnorna under talibanregimen. Ser man det så – då är ju kampen nästan omöjlig. Då finns det ju inga skillnader. Då hjälper det inte att vi har haft en levande kvinnorörelse där både män och kvinnor har hjälpts åt för att förbättra kvinnors förhållanden i det här landet, därför att det är samma norm som gäller under talibanerna. Men så är det ju inte. Det är klart att det är skillnad på att kunna gå till polisen och anmäla ett övergrepp och på att det är polisen som står för övergreppen, för stympningarna, för piskningarna och för att man inte följer de regler som männen, i detta fall i Afghanistan, har satt upp.

När man inte ser dessa skillnader – då ställer man sig också vid sidan av detta arbete, det tuffa arbete som förestår för att förbättra kvinnors förhållanden t.ex. i Sverige. Och då är vi ju inne på det som Lena Ek verkligen försökte pressa Gudrun Schyman på, nämligen vad ni egentligen har åstadkommit. Det var högsta norm på den vänsterpartistiska partikongressen att inte ställa tydliga krav på socialdemokraterna när det gäller vad man ska uppnå i regeringssamarbete.

Jag kan förstå det. På punkt efter punkt har man ju inte uppnått någonting. Det är precis som Lena Ek sade: Lönediskrimineringen har inte minskat. Kvinnovåldet har inte minskat. Änkepensionerna har inte återinförts. Kvinnors sjukskrivningar har inte minskat.

Gudrun Schyman har inte åstadkommit någonting för kvinnorna i Sverige med sin maktställning. Det är detta som är sorgligt. Genom att jämföra afghanska kvinnors situation under talibanregimen med svenska kvinnors situation ställer man sig vid sidan av en seriös debatt om hur kvinnors förhållanden kan förbättras.

Anf. 48 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag tänkte formulera mig så att Gudrun kan nicka eller inte på slutet, så jag är glad om Gudrun är med.

Gudrun efterlyste en diskussion om ideologi och värderingar. Härligt, jättekul! Som grönt språkrör bland en massa partiledare på en höger–vänster-skala känner jag att jag måste hålla en kort liten lektion.

Det finns en dimension till, och den är ny i historien – den gröna dimensionen, som handlar om antingen långsiktig hållbarhet eller också en överordnad ekonomism. Det är här som den gröna ideologin kommer in. Här finns det egentligen tre arenor för beslutsfattande, för aktivitet och för ekonomi: den privata, vinstdrivande, den offentliga, skattefinansierade och den civila, den sociala, ekonomin – det tredje fältet där människor gör saker tillsammans. Det är det här som den gröna ideologin mycket tar fasta på.

Jag skulle alltså vilja, Gudrun, att du nickar eller låter bli att nicka när jag frågar dig: Ryms kreativa nytänkande friskolor med nya strukturer och som vill nya pedagogiska saker på din höger–vänster-skala, eller kan du tänka dig att öppna för en ny dimension?

Anf. 49 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Låt mig önska er alla ett riktigt gott valår. Jag tror nämligen inte att något parti är ute efter att försämma eller fördärva. Någon gång ska man kanske också stryka under debattens värde. Att åsikter bryts är ju demokratins livsluft. Därför tror jag att det under valåret 2002 kan vaskas fram åtskilligt av klokskap. Inget parti i den här kammaren har ju monopol på hela sanningen eller på den kompletta klokskapen.

Fru talman! Jag skulle i dag alldeles speciellt vilja stryka under den absoluta nödvändigheten av att vården och omsorgen förbättras i vårt land.

Inget landsting kan stå upp och säga: Hos oss är det perfekt.

Ingen i vårt land som är i behov av vård och omsorg ska behöva känna sig utelämnad eller föst åt sidan. Det borde vara ett påstående som alla ställer sig bakom. Likväl är det ett oavvisligt faktum att många i dag sitter med djup besvikelse och åtskilliga med ångest för att vården och omsorgen inte maktar upprätthålla den värdighet och den respekt för individen som måste vara en självklarhet i vårt land.

Det skulle förvåna mig mycket om inte alla vi som sitter här kan räkna upp en hel del exempel på hur medmänniskor placeras i årslånga köer i väntan på en operation som ska befria från värk, på en operation som ska förbättra synen eller på en operation som ska avlägsna en tumör.

Att låta människor som lider av värk och som kämpar med oro, ångslan och ångest placeras i köer står helt i strid med de många politiskt positiva uttryck som den här kammaren är full av.

Fru talman! EU-ordförandeskapet drog uppmärksamheten bort från svensk inrikespolitik. De fasansfulla händelserna den 11 september har gjort att de flesta inhemska frågor vid en jämförelse kunnat te sig små. Men allt står verkligen inte väl till i vårt land.

Är det inte skandal att en medborgare i det vänsterstyrda Värmland ska behöva vänta flera tiotal veckor för att få komma till ortopedin – då vet inte jag vad som ska kallas skandal.

Är det inte upprörande att i det vänsterstyrda Dalarna ska en medborgare vänta ett år på att få komma till allmänkirurgin?

Vi politiker talar gärna om solidaritet. Solidaritet handlar givetvis om fördelning av ekonomiska resurser. Men solidaritet måste också i allra

högsta grad handla om att varje individ som är i behov av vård får vård; detta oberoende av vederbörandes ålder, hemort, materiella situation etc.

Alla är vi säkert överens om att det är de sjuka, inte de friska, som behöver läkare, för att återge ett månghundraårigt påpekande. Det borde betecknas som prioriterade solidaritetssatsningar att se till att vården fungerar för alla, snabbt och effektivt och med bästa kvalitet. Och vi ska solidariskt stå för kostnaderna. Ibland försöker man göra gällande att vi inte har den inriktningen, men det har vi. Vi ska solidariskt stå för kostnaderna!

Ett annat ofta återkommande politiskt uttryck är ”rättvis fördelning”. Med all rätt debatterar vi då skatteskalor och bidragssystem, och så har varit fallet också här i dag. Men är det något som har med fördelningspolitik att göra, så måste det självfallet vara att sjuka får vård och hjälp, möts med respekt och värdighet och blir behandlade med bästa tänkbara och tillgängliga kvalitet.

Socialdemokraterna vill tydligen rikta strålkastarna speciellt mot Stockholms läns sjukvård. Den är förvisso inte problemfri. Men det är mer än otillständigt, hävdar jag, att enbart rikta uppmärksamheten på Stockholm och att inte ens ge sig till att sätta ett ficklampsljuss på vänsterstyrda landsting, t.ex. Kalmar, Värmland, Dalarna och Norrbotten.

Fru talman! Till detta kommer att långtidssjukskrivningar, utbrändhet och förtidspensioneringar ökar lavinartat i Sverige. Det är enskilda människor som drabbas. Samtidigt talar vi om den snabbast ökande kostnaden i statens finanser. Snart tar ohälsan en femtedel av hela statsbudgeten. Om regeringen inte har mer konstruktiva lösningar än förslaget att låta landets företagare ta över försäkringskassans uppgifter, ja, då är det allvarligt ställt.

Den intressanta frågan för Stockholms läns landsting är givetvis: Hade vården här varit bättre och hade köerna, som är borta, varit ännu mer borta om Bosse Ringholm med Vänsterpartiets stöd hade fått fortsätta att styra Stockholms läns landsting?

Jag tror att tillgängligheten i vården hade varit sämre med socialdemokratiskt styre, och jag är övertygad om att köerna med Bosse Ringholm som sjukvårdsregent för Stockholm hade varit som de var när han hade ansvaret och som de är i de landsting som i dag är vänsterstyrda.

Socialdemokraterna älskar monopolarbetsgivare – det vet vi – men monopolarbetsgivare har i regel inte varit till gagn. Detta gäller faktiskt också inom vården, för både vårdtagare och personal. Det är när jämförelsemöjligheter skapas, dvs. när flera entreprenörer måste tävla med varandra, som förbättringar i regel kan komma till stånd. Denna självklarhet gäller givetvis också inom vård och omsorg. Då kan beslutsvägar kortas. Det är då som personalen får uppleva arbetsgivarens lyhördhet, vilket befrämjar både personalens trivsel och verksamhetens ekonomi. Detta är för övrigt, som jag tidigare visat på, dokumenterat i publicerade undersökningar.

Låt mig i detta sammanhang också slå fast att antalet vårdplatser skurits ned alldeles för drastiskt. I dag blir ofta inriktningen att man försöker skriva ut patienter tidigare än vad som egentligen är medicinskt rimligt därför att man ska bereda plats för någon som har suttit och väntat i timmar vid akutintaget.

Det krävs fler platser i vården.

Fru talman! Det måste ligga ett stort mått av rädsla hos socialdemokratin, rädsla för att förlora makten när man nu så envetet försöker kasta sig över och smutskasta Stockholms läns landsting. Och det ryms förstås också ett drag av ålderdomligt förmyndartänkande när socialdemokrater stiftar stopplagar nära nog så fort ordet privat eller vinst kommer på tal. Jag tror inte att stockholmare, grannabor eller norrbottningar eller någon medborgare i annan kommun är så enkel att manipulera och så oförmögen att välja, så att man i varje vrå behöver ha Göran Persson som förmyndare.

Folk i absolut största allmänhet har en imponerande förmåga att välja bort de alternativ, också de vårdalternativ, som inte håller måttet. Och just detta faktum är en av de starkaste rationaliseringskrafterna i ett samhälle. Det vore också sällsamt om medierna, som ju inte precis till hundra procent går borgerlighetens ärende eller nickar bifall när ordet mångfald eller konkurrens används inom den offentliga sektorn, skulle förtiga de vårdalternativ som inte håller måttet. Sådana finns inom både den offentliga och den privata sektorn.

Fru talman! Så vill jag stryka under att ytterst handlar det om att Sverige måste få en politik som får svenskt näringsliv att sjuda av framtidsstro. Det är givetvis fullständigt självklart att i tid och otid stryka under att näringslivet måste blomstra så att människor har arbete. Detta är socialt och ekonomiskt nödvändigt. Men det behöver faktiskt också med kraft hävdas att näringslivet måste få luft under vingarna, måste vitaliseras för att just vården ska fungera bättre. Om företagsamheten slokar eller flyttar ur landet eller ser det som lönlöst att investera och nyanställa, då innebär detta att vården kommer att försämrast, omsorgen kommer än mer till korta och människors ängslan kommer att tillta.

Alla som något har följt den senare tidens nyhetsrapportering har kunnat konstatera att varsel och företagsutflyttningar ökar dramatiskt, men också att regeringens företrädare som tidigare snabbt tog åt sig äran för nytillkommande arbetstillfällen nu lika ofta framträder och förklarar att bekymren beror på den internationella konjunkturen.

Jag tror inte att en annan ekonomisk politik hade förhindrat varje nedläggning eller varje varsel, men jag är övertygad om att en annan politik hade skapat bättre förutsättningar för att bevara jobb i vårt eget land.

När näringsminister Björn Rosengren diskuterar att vidta åtgärder som gör det dyrare för företag att varsla eller lägga ned verksamhet tror jag att han söker lösningen på problemen på fel ställe. Lika lite som det går att kommendera fram nya jobb går det att kommendera företag att behålla sina anställda. Det är genom att Sverige framstår som och är en god miljö för att starta och driva företag som arbetslösheten hålls nere och välfärden tryggas. Låt oss sänka avgifterna för anställda, förändra de s.k. 3:12-reglerna, ta bort den otidsenliga dubbelbeskattningen och röja upp i den byråkrati som omgärdar företagande. Det tror jag skulle vara åtgärder som vore oändligt mycket mer verksamma och till gagn för alla löntagare än hot från näringsministern.

Fru talman! I detta sammanhang vill jag gärna nämna den omsorg som våra äldre i primärkommunerna är föremål för. Det är faktiskt obegripligt att det gång på gång publiceras som nyheter att äldre på våra särskilda boenden lider av vätskebrist eller näringsbrist. Det behöver inte påpekas som en udda nyhet, för det *är* så! Hundratusentals gör det. Det är

klart att det är en resursfråga, men jag påstår och påpekar också för mig själv att det också är en fråga om inställning till åldrandet, en attitydfråga och förstås också en utbildningsfråga.

Enbart detta faktum att vi accepterar att 40 % av den personal som vårdar våra gamla är utbildad är ett svek både mot våra gamla och mot personalen. Det behövs självklart kompetens och kontinuitet inom vårdsektorn. Vi kan fundera över hur det skulle vara på andra områden. Tänk på vilket område du själv önskar. Hur skulle vi acceptera om 40 % av personalen där vore utbildad? Det skulle vi aldrig acceptera, och det ska vi inte heller acceptera när det gäller omsorgen om våra äldre.

Fru talman! För ett par månader sedan hade jag förmånen att få tala på en sång- och musikgala i Linköping till förmån för världens barn. Den tillställningen avslutades av biskop emeritus Martin Lönnebo. Han citerade och sade: Barnet buret bär den vuxne.

Om några få dagar ska vi här i riksdagen debattera mobbning och ungdomsvåld, och det finns verkligen all anledning att ha en sådan debatt. Då lär vi examinera respektive partiers kriminalpolitiska handlingsprogram. Och säkert kommer vi att vara överens om en del åtgärder och oense om andra. Men viktigare än att debattera kriminalpolitiska ståndpunkter är det att studera partiers familjepolitiska princip- och handlingsprogram, partiets syn på barns rättigheter och behov.

Jag är personligen övertygad om att samhället inte kommer nämnvärt till rätta med ungdomskriminalitet, utanförskap, rotlöshet, otrygghet, drogberoende och håglöshet – mycket av det som vi talar för lite om i den här kammaren – och jag tror inte att samhället någonsin helt kommer till rätta med det även om vi gör vad vi kan, om vi inte auktoriserar familjegemenskap, föräldraansvar, inriktar oss på att ge mer tid åt våra barn och ser till att skolan kan hålla sig med en respektabel arbetsmiljö. Vi har talat här om vad som ska prioriteras. Det borde vara en självklarhet att det är barnen och våra gamla, de som inte kommer fram till mikrofonerna. Det handlar om resurser, men det handlar långt ifrån enbart om resurser.

(Applåder)

Anf. 50 LENA EK (c):

Fru talman! Ledamöter, ärade åhörare! ”Vår beredskap är god” är ett klassiskt citat i svensk historia. Jag vill mer, men ”vår beredskap är god” är väl en sammanfattning av statsministerns anförande tidigare i dag.

Jag har en lite annan bild av läget. År 2002 kommer att bli ett skakigt år i svensk ekonomi. Lågkonjunktorens svallvågor sköljer över världen och kommer också att nå svenska stränder och svenska företag och familjer. I en sådan tid är det oerhört viktigt med en stabilitet i den svenska ekonomin.

För att nå det står Sverige inför en rad utmaningar, utmaningar som måste mötas för att vi ska få en balanserad och uthållig tillväxt med bra villkor för företagande och arbete, som i sin tur gör att vi kan klara samhällets, gemensamt via skatterna finansierade, grundförutsättningar såsom vård, skola och omsorg i landets alla delar. Det är utmaningar som måste mötas för att människor ska få självbestämmande och förutsättningar att växa och utvecklas. Dessa utmaningar klaras inte av med den

Prot. 2001/02:52
16 januari

Partiledardebatt

centralistiska politik som just nu bedrivs av socialdemokraterna tillsammans med populisterna i Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

I en tid när ungdomar ropar efter mer inflytande för att de vill att världen ska utvecklas rättvist och miljövänligt, i en tid när kyrkans alla intresserade medlemmar intresserar sig för internationell, global ekonomi, hiv/aids-situationen i Sydafrika och andra stora internationella frågor och när alla föräldrar vill ha mer inflytande i skolan och eleverna vill ha mer inflytande i skolan för att kunna göra den bättre, så fattar regeringen och stödpartierna beslut efter beslut som går i rakt motsatt riktning.

Statsministern talade tidigare i dag om sin motvilja mot politiker som abdikerar från sitt ansvar och om vikten av att ta politiskt ansvar, att många är engagerade. Då är det förvånansvärt att man hela tiden inskränker möjligheten att besluta på den lokala nivån, som ligger närmast människor och där flest entusiaster och flest entreprenörer vill vara med och engagera sig och ta ansvar. Man minskar kommunernas makt och inflytande, och den lokala plattformen för demokrati krymper och har krympt rejält under den här mandatperioden.

När statsministern säger att han inte tycker om politiker som abdikerar från sitt ansvar, är det i själva verket så att han inskränker politikens möjligheter genom att sätta tvångströja på massor av engagerade människor som vill arbeta lokalt. Han sätter tvångströja på idealisterna som vill jobba i kommunerna.

Vi närmar oss en annan fråga med mycket stora demokratiska förtecken och frågetecken. Det är frågan om Sverige ska ingå i den europeiska monetära unionen. Den frågan har inte nämnts hittills i dag.

Centerpartiet vill att de svenska medborgarna ska få möjlighet att utan tvång i en folkomröstning pröva sina argument för och emot. Innan folkomröstningen kan äga rum ska man ha chansen till diskussion, reflexion och opinionsbildning för att just ta till vara den demokratiska aspekten. Därför måste jag säga att jag tycker att det är väldigt bra att statsministern har lyssnat på Centerpartiets argument när det gäller de demokratiska aspekterna inför folkomröstningen.

Då får vi tid att se om EMU fungerar, inte bara i en högkonjunktur utan också i en lågkonjunktur, vilket förstärker kunskapen om det här politiska projektet.

Jag utgår från att vilken statsminister som än sitter utarbetar en ekonomisk strategi för båda alternativen i folkomröstningen, vad vi ska göra i händelse av ett nej och vad vi ska göra i händelse av ett ja. Det är nödvändigt om det ska vara demokratiskt trovärdigt. Jag förutsätter också att vilken statsminister som än sitter kommer den personen, man eller kvinna, att respektfullt förvalta resultatet av folkomröstningen.

Fru talman! Den politik som de tre partierna har fört under den här mandatperioden har lämnat många människor utanför, människor som inte har märkt att Sverige har befunnit sig i en högkonjunktur, en av de bästa högkonjunkturer som vi någonsin har haft i det här landet. Sämre tider, som vi går in i nu, drabbar de här människorna med snäva ekonomiska utrymmen hårdast. En lättsinnig ekonomisk politik, där budgettacken riskerar att sprängas, gör att människor och marknaden tappar förtroende för den ekonomiska politiken och Sveriges möjligheter att klara olika slag av väderlek. Min åsikt är därför att Gudrun Schyman och väns-

terkongressen faktiskt är en fara för människor just med ett snävt ekonomiskt utrymme, människor med låga och normala inkomster, just därför att de riskerar att föra Sverige ut i ett ekonomiskt moras.

Man kan fundera över hur statsministern tänker med ett vänsterparti som vill sitta i regeringen, eller som i vart fall kräver att få blanda sig i det allra mesta, just med ett vänsterparti som har den här synen på den ekonomiska politiken och på de regler som riksdagen har satt upp för hur vi förvaltar skattepengar och det budgettak som vi har satt som en yttersta gräns för vad man kan göra. När säkerhetspolitiken dessutom ser helt annorlunda ut frågar man sig: Vad är regeringsalternativet på vänstersidan? Den debatten ska bli mycket intressant att följa under våren.

Dubbelspelet från Vänsterpartiet när det gäller jämställdhet och feminism har jag diskuterat tidigare i en replikväxling med Gudrun Schyman. Jag vill bara hävda igen och peka på att under den här valperioden har löneskillnaderna mellan män och kvinnor ökat. Sjukfrånvaron har ökat, och den har ökat mest bland kvinnor, mycket mer bland kvinnor t.o.m. De största sjuktalen finns i offentlig sektor. Det som skulle kunna lösa en del av den frustration som kvinnor känner är ju att kunna jobba under andra arbetsformer, att försöka att hitta alternativ till hur man organiserar sitt arbete och med olika slag av huvudmän.

Vänsterpartiet säger i en rapport till partikongressen t.o.m. nej till personalkollektiv i offentlig verksamhet med argumentet att inga invandrare eller personer från arbetarklassen driver sådana kooperativ. Var har de fått den världsuppfattningen ifrån? Jag tror att jag under de senaste tre åren har besökt åtminstone ett 15-tal personalkooperativ som har fungerat utmärkt. De har visat stor entusiasm och bra resultat. Och kvinnorna, för det har faktiskt varit mest kvinnor, har känt: Här utför jag en uppgift. Här kan jag bestämma över mitt liv. Här kan jag känna att jag har en plats att fylla. Jag förstår inte Vänsterpartiets inställning i de här sammanhangen. Det rimmar särskilt illa om man säger att man vill ge kvinnor en bättre situation och mer makt. Då är det är totalt motsägande.

Den allra mest utsatta gruppen är de unga invandrarkvinnorna, som har en eländig situation och vars situation inte har förbättrats under de här åren men som vi bannemej – om man får uttrycka sig så i talarstolen i riksdagens kammare – måste ta itu med nu.

En ny politik och en ny regering är avgörande för att möta den sociala klyvningen och den regionala klyvningen i Sverige. Genom en politik som ger rätt förutsättningar för människor att själva påverka sin livssituation och vardag kan klyftorna minska. Lösningen är inte den klassiska vänstermodellen, präglad av ständigt ökande offentlig styrning av vardagen och frikostiga vallöften, toppat med en stor portion vilja att stöpa människor i samma fyrkantiga form.

I stället behöver vi en politik som utgår från att samhället behöver mer av frihet, mer av frivilligt samarbete och mer av rättvisa förutsättningar, så att var och en får bidra utifrån sin förmåga i stället för att ständigt på nåder få ta del av vad andra skapat.

I dag kan studerande, barnfamiljer och pensionärer med låg pension ofta inte leva på sin inkomst. Velfärdsbokslutet och Rädda Barnen pekar på att barn har fått det sämre under de senaste tre åren. Stora grupper av barn har t.o.m. fått det mycket sämre. Det är rätt tankvärt, tycker jag.

Prot. 2001/02:52
16 januari

Partiledardebatt

Mycket behöver göras för att förbättra situationen för de här människorna. Det största problemet är faktiskt att kombinationen av hur bidragen ser ut och hur skattesystemet ser ut gör att man inte kan förbättra sin situation själv. Man är inlåst i fattigdomsfällorna. Därför talar vi från Centerpartiet alltid om vårt skatteförslag med avdrag först på 10 000 kronor och sedan ett förvärvsavdrag på 10 800 kr för alla. Det lyfter i ett slag ut stora grupper av människor ur fattigdomsfällor, och de som sitter fast där är faktiskt oftast kvinnor.

En annan bra grej med det här är att det ger kommunerna ett annat skatteunderlag helt enkelt bara genom den teknik vi använder. Det är kommunerna som är ansvariga för vård, skola och omsorg, och de skulle också tjäna på detta. Med en kombination av vårt skatteförslag och Centerpartiet som garant för den kommunala skatteutjämningen, som statsministern frågade om tidigare, skulle vi kunna komma ett bra steg på vägen för att lösa både de sociala klyftorna och de regionala klyftorna. Det är det som vi vill ska ske i Sverige.

Jag skulle bara vilja säga några ord om företagande. Vi har ju en känd kvinnlig minister som säger att företagare är hjältar. Det har vi diskuterat mycket i den här kammaren.

Företagare bär upp den tillväxt som vi har i landet, den tillväxt som vi allihop är så beroende av, och företagare är en viktig del av vår ekonomi. Jag kan inte förstå att man från majoritetens sida inte kan bestämma sig för att fatta några beslut som handlar om företagaren som människa. Jag tänker inte diskutera skatter eftersom dessa har diskuterats så mycket här, men företagaren själv har ett mycket sämre trygghetsnät än vad alla andra har.

En företagare som är föräldraledig får på samma lön som en löntagare bara 70 % av den föräldraersättning som löntagaren får, för man räknar ut det på ett annat sätt. Varför har inte företagarens barn samma rätt till sina föräldrar?

En småföretagare har nästan ingen möjlighet att få arbetslöshetsersättning utan ett fruktansvärt krångel. Det finns massor med historier om hur man inte har fått den ersättning som man själv har varit med om att betala till varje år.

En företagare som blir bestulen på sitt lager får betala moms på det som tjuven har tagit. Varför detta?

Det handlar om en inställning till företagande och entreprenörskap som jag inte kan förstå och som jag är övertygad om att vi måste ändra för att kunna skapa den goda tillväxt som vi faktiskt vill ha i Sverige. Det är här inte fråga om utgiftsdrivande förslag – att jämställa föräldraersättningen skulle kosta 20 miljoner av de över 700 miljarder som vi använder varje år – utan det handlar om en inställning till människor och entreprenörer som jag är övertygad om att vi måste ändra på för att det ska gå bra i vårt land.

Vi har i dag också haft en lång diskussion om barnets situation i Sverige och om skolan. Vi har konstaterat att den socialdemokratiska skolpolitiken har havererat. Även om vi ser till de goda exemplen, de tre fjärdedelar som klarar grundskolan, kan vi inte acceptera de dåliga exemplen, som vi måste ändra på. Därför krävs det faktiskt en helt annan skolpolitik. Jag hoppas också att vi kan få en helt ny debatt på det här området när vi nu får en ny minister.

Vi behöver i Sverige skapa ett samhälle där människor får inflytande och självbestämmande över sin egen situation. Vi behöver skapa ett samhälle som ger alla barn en bra start i livet genom att man kan gå ut grundskolan med gott självförtroende och med livsglädjen kvar. Vi behöver skapa ett samhälle där människor mår bra och där ett barnvänligt arbetsliv gör att det går att förena arbete med barn och livskvalitet. Vi behöver också skapa ett företagsamt och miljövänligt samhälle med livskraft i alla delar av landet.

Centerpartiet vill skapa ett Sverige med livskvalitet, livskraft och självbestämmande, och Centerpartiet vill förändra Sverige.
(Applåder)

Anf. 51 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Lena sade att Centerpartiet är en garant för det kommunala skatteutjämnningssystemet. Jag skulle vilja veta om Lena Ek har någon specifik strategi för att kamma hem det tillsammans med moderaterna. De kommer att sänka skatter med 80 miljarder om de kommer till makten. Hur ska Centerpartiet kunna hävda detta i ett moderatlett arbete?

Anf. 52 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Vilken tur att jag hade repliktid kvar! De här frågorna har vi diskuterat i finansutskottet successivt under de senaste terminerna – låt mig som gammal universitetsmänniska använda det ordet – och vi har nått en samsyn om ganska mycket av det här.

Vi har en skrivning om den kommunala skatteutjämnningen som jag vet att även mycket gamla centerpartister kan acceptera.

När det gäller skattesänkningarna har vi faktiskt i den gemensamma reservationen från i höstas mycket klart skrivit att ambitionsnivåerna varierar mellan de olika partierna. Det vet alla, och det är inget att hymla med. Däremot har vi en samskrivning om att vi ska börja med skattesänkningar för människor med låga och normala inkomster. Det har också Bo Lundgren diskuterat från denna talarstol med Lotta Nilsson Hedström i kammaren.

Om vi börjar i den änden, med människor med låga och normala inkomster, och om vi gör det sansat och ser till att trygghetssystemen bevaras och att den offentliga finansieringen av trygghetssystemen ligger kvar – också det är mycket tydligt uttalat i denna reservation – är jag övertygad om att vi ska kunna förändra Sverige i riktning mot att vanliga människor ska kunna leva på sin lön, att trygghetssystemen ska finnas kvar och att vi ska skapa ett Sverige med livskraft, livskvalitet och självbestämmande för människorna.

Anf. 53 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Varför blir fler och fler människor sjuka på jobbet i Göran Perssons Sverige? Det är en stor och viktig fråga som borde ha debatterats väldigt mycket i Sverige under det senaste året. Hur ohälsotalens utveckling kan hejdas är en ödesfråga för vårt land. Men under det mycket speciella 2001 som vi nu har bakom oss har den typen av frågor inte fått särskilt mycket utrymme.

Först var det ordförandeskapet i EU och sedan var det händelserna den 11 september som gjorde att hela debattsituationen blev sådan att ett

antal viktiga inrikespolitiska frågor kom i skymundan. Att regeringen nu när vi går in i valåret kan glädja sig åt mycket goda förtroendesiffror är väl ett resultat av detta. Det som verkligen skulle kunna kasta ljus över regeringens misslyckanden har inte debatterats särskilt mycket.

Jag tycker att den här debatten har varit intressant på det sättet att det från icke-socialistiskt håll ändå har lyfts fram ett antal avgörande framtidsfrågor – skolan, vården, företagandet, folkhälsan och jämställdheten – och att det har pekats ut konkreta alternativ där en ny politik verkligen skulle kunna nå andra resultat.

För att något utveckla frågan varför ohälsan ökar så kraftigt i Sverige vill jag säga att man vid ett ytligt betraktande kan tycka att det är ganska egendomligt. Det jobbas ju t.ex. mer och mer med ergonomi, och arbetarskyddet blir alltmera utvecklat. Ventilationen i arbetslokalerna blir allt bättre. Det bedrivs ett intensivt fackligt arbete för att skapa bättre villkor i arbetslivet osv. Ändå blir folk sjuka av sina jobb.

Det är naturligtvis så som regeringens utredare Jan Rydh konstaterar att svaret på den frågan måste sökas på en helt annan nivå. Han lyfter fram att det djupast sett är en fråga om makt. Fler och fler människor upplever det så att det är andra som bestämmer över dem. Man har inte rätt att bestämma sin egen arbetstid utan det är i allt väsentligt arbetsgivaren som bestämmer. Valmöjligheterna när det gäller skola och barnomsorg är inte alls så stora att många familjer känner att de hittar den lösning som verkligen skulle passa dem. De partier som just nu har makten verkar närmast inställda på att inskränka de valmöjligheter som faktiskt har kommit de senaste åren.

Då det gäller möjligheterna att köpa hushållstjänster, något som verkligen skulle kunna minska stressen för många barnfamiljer, har man bestämt att en sådan bransch över huvud taget inte ska få finnas – i varje inte vit – i Sverige. Som Riksskatteverket visade i går finns det ju en omfattande svart sektor. Men att acceptera att stressade barnfamiljer i högre grad skulle behöva köpa hushållstjänster och göra det lagligt och skattat, det accepterar man inte, utan vi har valt att beskatta den här typen av tjänster så högt att den branschen i praktiken är obefintlig i Sverige.

Det ena med det andra skapar ett arbetsliv som är omänskligt och som gör människor sjuka. Det är just ett sådant stort reformområde som en ny regering med liberala förtecken måste gripa sig an i höst. Då handlar det just om det som stod i fonden på vårt landsmöte: Du ska bestämma. Det är utgångspunkten för oss: Vi kan i högre grad lita på enskilda människor och enskilda familjer.

Både Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har hållit partikongresser efter oss, och där har det ju verkligen inte varit det temat som har dominerat, utan där har det ju varit motsatt tankegång – jag var inne på att man snarast vill inskränka människors valmöjligheter. Vi har också hört här i dag hur statsministern har gått till offensiv mot de försök som har gjorts i en del borgerliga landsting och kommuner att bryta upp monopolen. Då var det väldigt befriande på något sätt att höra hur en kamrat på Stockholms läns-bänken, nämligen Tommy Waidelich, som är ordförande för Socialdemokraterna i Stockholms län, underkände hela detta. Han sade att det där inte är ett resonemang som moderna människor känner igen, dvs. att privata alternativ på något sätt som ett axiom skulle

vara sämre än offentliga alternativ. Det som är viktigt för människorna här är ju att det är hög kvalitet.

Under Vänsterpartiets kongress intervjuade man Tanja Linderborg, som kommer från Västmanland och som är uppvuxen i Moskva och har träffat Stalin på 1950-talet. Tanja Linderborg sade att i Västmanland har man ett omfattande husläkarsystem där en mycket stor andel drivs som privata husläkarmottagningar, och patienterna är mycket nöjda. Det spelar ingen roll för dem i vilken regi mottagningarna drivs; huvudsaken är att de har kvalitet.

Så det finns ju kloka människor också inom Socialdemokraterna och Vänsterpartiet som inser att det här är en 1900-talsdebatt – jag höll på att säga 1800-talsdebatt – om att själva ägandet i de här sammanhangen skulle vara avgörande. Det helt avgörande är ju kvaliteten, att monopolen bryts upp, att människor har valfrihet och att entreprenörer har frihet att starta nya verksamheter.

Det har också, vilket har påpekats i debatten, en inverkan på människors hälsa, därför att det visar sig att de stora offentliga hierarkierna, ofta i landstingsregi, är mycket dåliga arbetsgivare. Inte minst för att skapa ett mänskligare arbetsliv för den stora majoriteten kvinnor som jobbar inom offentlig sektor behöver vi en helt annan frihet inom den offentliga sektorn.

Företagen lämnar Sverige. En sådan här verkligt stor framtidsfråga vi borde debattera mycket mer än som har funnits utrymme för under 2001 är ju: Hur kommer det sig att Sverige är så sårbart för konjunkturedgångar? Om man rensar bort säsongseffekter så är det faktiskt så att sysselsättningen i Sverige har sjunkit med 56 000 personer det senaste halvåret. Det krävs alltså bara den avmattning vi har sett nu för att hela sysselsättningstillväxten ska upphöra och knäckas, och vi får se motsatt tendens i stället. Det är ju oerhört allvarligt att vi trots ett antal års högkonjunktur inte har nått under 4 % arbetslöshet.

Jag hade en diskussion med statsministern här för ett par månader sedan, och statsministern trodde då fortfarande att det fanns en möjlighet att regeringen skulle nå sitt mål att komma under 4 %. Det finns nu ingenting som tyder på att man kommer att nå det målet. AMS siffror över den öppna arbetslösheten ligger ju klart över 4 % i själva verket, och vi får väl se nästa vecka vad SCB säger om saken.

Skolan är naturligtvis en framtidsfråga. När statsministern säger att det är dagens förskolebarn som kommer att göra morgondagens uppfinningar så är väl inte det alltför djupsinnigt. Det är ju ganska självklart att det är de som är unga i dag som kommer att vara vuxna i morgon, och vi som då kommer att vara gamla pensionärer är naturligtvis väldigt beroende av att de unga har fått så bra start i livet som möjligt.

Jag har hört under förmiddagen att det tydligen har bekräftats att det är Thomas Östros som ska ta över efter Ingegerd Wärnersson. Jag tycker att det är ett fattigdomsbevis, måste jag säga. Jag tycker verkligen att statsministern skulle ha tyckt att skolområdet är så viktigt att det behöver ett eget statsråd, inte bara att departementschefen får sköta det vid sidan om under några månader som en slags reservlösning. Thomas Östros har ju dessutom ett stort ansvar för situationen i skolan som den ser ut, för han har nämligen ansvaret för lärarförsörjningen via lärarutbildningen, och den är ju en katastrof. Det är ju en oerhörd lärarbrist, och fler och fler

Prot. 2001/02:52
16 januari

Partiledardebatt

obehöriga lärare anställs i skolan. Det är verkligen inte bra ur kvalitets-synpunkt. Om statsministern fortfarande har en stund kvar tills han ska offentliggöra det nya namnet så hoppas jag han tänker om och hittar någon socialdemokrat som även inom den ram som en socialdemokrat måste hålla sig till kan förnya skolpolitiken.

Då är det ju så: Statsministern talar mycket om resurser, och Folkpartiet stöder självfallet alla resurser till skolan. Det vore orimligt, med de problem som finns, att se skolan som ett besparingsobjekt. Men som jag klargjorde i min replik visar erfarenheten att bara pengar inte räcker. Skolan har fått ökade resurser under ett antal år nu, och under de åren har resultaten försämrats.

Statsministern sade att vi ligger väl till i internationella undersökningar. Med det är det så att Sverige ligger mycket väl till när det gäller kostnader för skolan. Där ligger vi nämligen i den absoluta världstoppen. Alla undersökningar jag har sett visar att den svenska skolan är dyrast i världen. Men när det gäller resultat är det ju inte alls så imponerande. Den undersökning som Skolverket slog på trumman för här för några veckor sedan visar ju på ganska mediokra resultat. Tre ämnen var undersökta, och om jag inte minns fel låg vi på nionde, elfte och fjortonde plats, så där ligger vi i mittfältet. När det gäller arbetsro ligger vi nästan i botten. När det gäller att ge invandrarelever en bra undervisning ligger vi också bland de sämsta, eller i varje fall klart under genomsnittet, i undersökningen.

Så det finns enormt mycket att göra i skolpolitiken, och det är att göra det alldeles för lätt för sig om man tror att pengar löser alla problem. Nej, arbetarrörelsen måste ta till sig att det nu är dags för en grundläggande debatt om själva värderingarna och principerna i skolpolitiken. Behöver vi t.ex. mer av utvärdering? Behöver vi tydliga krav? När den nya ministern kommer in på skolministerns rum så ligger där en bunt med utredningar som på eller mellan raderna förespråkar att vi ska minska förkunskapskraven för att få börja i gymnasiet. Det är en sådan där pseudolösning. Jag har tidigare här i dag talat om att det är så många som inte klarar att komma in på gymnasiets nationella program. Men att då så att säga lösa det problemet genom att ta bort förkunskapskraven är naturligtvis ingen vettig linje. Man måste göra som vi gör, brottas med kvalitetsproblemen i grundskolan och ge grundskolan de förutsättningar den behöver för att lösa sin uppgift att ge alla barn och ungdomar gedigna kunskaper.

Den här debatten har visat att det finns ett alternativ till den passivitet som regeringen visar framför allt i inrikespolitiken. Det finns ett alternativ som utgår från individen och familjerna, som vill ge enskilda människor och enskilda familjer mycket större möjlighet att själva forma sin vardag. Då kommer folkhälsan att bli bättre. Då kommer krav att ställas på skolorna att de också måste bli bättre. Då kommer vården att få nya förutsättningar. Ett sådant samhälle, som jag kallar ett mer liberalt samhälle, kommer att bli ett mycket mänskligare Sverige som en majoritet kommer att välja i valet i september

(Applåder)

Anf. 54 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Lars Leijonborg säger att han på punkt efter punkt vill lägga om skolpolitiken. Jag har här några punkter. Grön skolpolitik sätter eleven och pedagogiken i centrum, inte betygen eller lärarna. Jag vill peka på våra punkter, för jag undrar om Leijonborg kan göra gemensam sak med oss gröna för en bättre skola, förutom att vi ska ha ett fortsatt gemensamt stöd för bra och seriösa friskolor.

Här är några av våra punkter.

Vi vill ha mer personal och mer inspirerad personal, men inte mer betyg.

Vi vill ha frihet från mobbning, vilket uppnås bl.a. genom att

- det tidigt införs undervisning i konflikthantering i skolan,
- arbetsmiljölagen tas på fullt allvar i skolan,
- varje skola upprättar jämställdhetsplaner för både personal och elever,
- Skolverkets uppföljning skärps och att man då särskilt uppmärksammar det förebyggande arbetet mot mobbning ute på skolorna och
- vi får utökade resurser för elevvårdande personal i skolan. Leijonborg vill gärna undvika talet om resurser.

Vidare är det väsentligt att få en bred politisk uppföljning kring följande punkter:

- att timplanerna avskaffas,
- att skolledarna får koncentrera sig på att leda skolan rent pedagogiskt och
- att vi kan utveckla nya former för fristående skolor som inte är rent vinstdrivande, t.ex. *public interest companies*.

Är Folkpartiet med på de reformpunkterna?

Anf. 55 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Jag hinner tyvärr inte svara. Låt oss nu koncentrera oss på att tillsammans stoppa den attack som är på gång mot friskolorna. Där tycker vi likadant. Vi ska nog tillsammans kunna få fram ett bra riksdagsbeslut.

Anf. 56 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! En specifik fråga: Hur är det med elevinflytandet? Det är också ett ord som jag saknar i alla Lars Leijonborgs tal och hans retorik runt skolan. Vad tycker Lars Leijonborg om elevinflytandet?

Anf. 57 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Tänker ni riva upp maxtaxan?

Anf. 58 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Statsministern ställer frågan till ett parti som i årtionden har arbetat för enhetstaxa i barnomsorgen och för att barnfamiljer inte ska sitta fast i marginaleffektsfällor.

Vi är kritiska till den utformning som maxtaxereformen har fått. Men vi kommer inte att medverka till ökade marginaleffekter för barnfamiljerna och några nämnvärda ökningar av barnomsorgskostnaderna.

Anf. 59 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Tack för svaret. Det var nästan en garanti för att Folkpartiet inte river upp maxtaxan, men bara nästan. Efter detta principiella svar ser jag det som mycket svårt för Lars Leijonborg och Folkpartiet att rubba den reformen. Jag hälsar det med tillfredsställelse. Det är bra för Sveriges barnfamiljer. Vi kommer att bevaka att det inte sker en positionsförändring, det kan jag försäkra Lars Leijonborg.

Anf. 60 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Fru talman, riksdagskolleger och alla ni som tittar på TV eller lyssnar på radio! Politik handlar mycket mer om att vilja och att kunna än att vara en allmän TV-tyckare eller ha trevligt med etablissemangen.

Vi närmar oss ett riksdagsval, ett val som jag hoppas ska handla om livskvalitet och värderingar mer än plånboksfrågor och konsumtionsfrågor. Vi gröna lovar inte ökad konsumtion till alla eller tjockare plånböcker till alla. Vi lovar inte guld men väl kamp för gröna skogar och för ett människovärdigt samhälle. Vi känner oss emellanåt ganska ensamma om det.

Frågan som ska ställas i sammanhanget är också vad som är hållbart för framtiden och vad som är realistiskt.

Vi miljöpartister får ibland höra att vår politik är orealistisk eller extrem. Det beror självklart på vilken utgångspunkt man själv har. Många av de visioner vi har fört fram under åren är verklighet i dag: miljömärkta varor, idéerna om barnkonsekvensanalyser och gröna nyckeltal för att balansera siffrerapporter och bokslut, amalgamsanering, allergibekämpning, sänkt bokmoms, friår, pappamånad i föräldraförsäkringen, hälften kvinnor och hälften män på valsedlarna. Allt det har vi slagits för och ofta blivit hånade för, inte minst på ledarsidor eller av politiska motståndare. Men alltsammans finns nu på plats.

Vi har legat i framkant från början. Vi har börjat med en grön skatteväxling, en verklig framtidsstrategi som sänker skatten på arbete men motverkar miljöförstöring. I samarbetet med regeringen har vi också sett till att fördubbla miljöanslagen. Vi har hopp om att snart få se en djurskyddsmyndighet.

Däremot har vi inte stoppat EMU-projektet och vi har inte kunnat korta arbetstiden, trots att samarbetet skett med två s.k. arbetarpartier.

Fru talman! Det spelar mindre roll om vi folkomröstar om EMU i höst eller nästa år. Grundargumenten förblir ändå desamma mot detta ekonomiska högriskprojekt och denna demokratiska katastrof. Blott till en liten del handlar det om pengarna i handen och i bankomaten. Det är faktiskt helt vilseledande att så totalt fokusera på växlingsmomentet och valutan som betalningsmedel som hittills gjorts.

Till en del handlar det om det förmodade ekonomiska utfallet för deltagarländerna. Här kan man konstatera att bedömningar och gissningar varierar väldigt mycket. I måndagens Dagens Nyheter står t.ex. att utläsa att de tre EU-länder inklusive Sverige som har stått fria från valutaunionen ekonomiskt klarat sig alldeles ypperligt, t.o.m. bättre än de andra.

Till den alldeles övervägande delen handlar EMU om medborgarnas egenmakt. EMU-valet står nämligen mellan det och att ge icke folkvalda byråkrater i Europeiska centralbanken i Frankfurt ett finansiellt envälde.

Kära medborgare: Läs det finstilla! För att utnyttja fördelarna med valutaunionen till fullo krävs att länderna går vidare med en samordning av skattepolitiken. Vi hörde att statsministern var uppmärksam på problemet. Det är inte fråga om någon allmän harmonisering, utan kommissionens uttalade målsättningar är en kraftig nedskärningspolitik. Kommissionens slår fast att dagens skattenivåer är för höga och därför hämmar den ekonomiska effektiviteten, att lägre marginalskatter skulle ha positiva effekter på efterfrågan på arbetskraft och att länderna nu bör gå vidare med en samordning av skattepolitiken och arbetsmarknadspolitiken.

Det är en fördragsfäst ekonomisk linje som därmed blir bortlyft från de folkvaldas bord. Inga budgetunderskott ska tolereras, räntan får inte överstiga ett visst värde och offentlig sektors expansion och utländsk upplåning ska begränsas rejält. Visst kan det vara bra mål ibland, men bäst vore att kunna råda över dem själv, utifrån ens folkvalda politiska prioriteringar.

Som om inte detta är nog kräver EU också kortade bidragsperioder för att arbetslösa inte ska få "incitament till att inte arbeta" och även hårdare sanktioner för dem som vägrar att ta ett anvisat arbete eller att gå på en kurs. Slutligen vill kommissionen se försämringar i anställningsskyddet och arbetsrätten därför att EMU kräver att hela Europa ska ha en s.k. flexibel arbetsmarknad.

Det betyder i klartext att många svenskar kommer att få välja mellan att stanna i Sverige och stämpla eller att flytta dit där jobben behagar finnas. Gislaved, Katrineholm, Bengtsfors och Visby är bara början på de företagsutflyttningar som vi tyvärr kommer att se många fler av. Jag förklarar gärna denna koppling för den så förvånade näringsministern, som häromdagen inte ville förstå EU:s roll vid Continentals flytt till Portugal.

Jag ställer mig åter frågan: Är detta arbetarvänlig politik? Det är i varje fall inte grön framkantspolitik. Realistisk, grön framkantspolitik vore i stället att främja de lokala marknaderna, göra det gynnsamt för småföretagare, kooperativ och non-profitföretag att återinvestera i sin egen verksamhet. Vi måste bromsa den improduktiva internationella spekulatjonen. Dessutom måste vi behålla svensk ekonomisk självständighet, med rörlig växelkurs och en ränta anpassad efter *vår* konjunktur, *vår* ekonomi och *våra* svenska behov. Det är helt enkelt svenska väljare som ska bestämma den ekonomiska politikens inriktning, inte oavsättliga och anonyma EU-byråkrater.

Socialdemokraterna vill som sagt egentligen inte heller sänka arbetstiden men kamouflerar detta så gott det går. Då är Lundgren mer hederlig när han vill att folk "ska jobba mer". Utbrändhet som en ny folksjukdom har inte riktigt trängt in i den moderata världsbilden ännu.

Men även moderaterna vet att sjukförsäkringen äter upp statskassan, och de kommer säkert att instämma i många av de åtgärder som utredaren Jan Rydh föreslog häromdagen för ökad hälsa i arbetslivet. En del av dem har vi gröna, som de realister och framkantspolitiker vi är, också föreslagit tidigare. Men den verkligt *stora* bristen i utredningen är att den enskilt viktigaste åtgärden för hälsa i arbetslivet saknas: En kortad normalarbetstid för alla som vill.

Stressen är verkligen på väg att äta upp vår tid och våra liv. Färskastudier visar att även barnen är direkt och indirekt påverkade.

Regeringen och dess utredare har nog inte tagit del av hur väl Frankrike har lyckats med sin stegvisa arbetstidsförkortning. 300 000 nya jobb har skapats för de sju miljoner arbetstagare som hittills berörts. Fyra av fem involverade företag har nyanställt, och 66 % av fransmännen är klart positiva till reformen. Kostnaderna för företagen har knappast heller ökat i jämförelse med genomsnittet i EU.

Det hela har blivit ett tredubbelt plussummespel:

- Arbetarna får rå om mer av sin egen tid, vara flexibla på årsbasis och bättra på jämställdheten i hemmet avsevärt.
- Arbetsgivarna får sänkt arbetsgivaravgift i inledningsskedet och frysta löner samt en frisk och nöjd personal.
- Det offentliga får sänkta kostnader för arbetslöshet och socialbidrag.

Ändå är sjukkostnaderna inte räknade i denna halvårsgamla utvärdering.

Men i väntan på det politiska modet och realismen att korta vår svenska arbetstid kan åtminstone tolv kommuner i Sverige i år glädja sig åt en friårsreform som skapar andrum för individen, dynamik på arbetsmarknaden och lättar på tempot. Den har Miljöpartiet stått för. Idén ansågs orealistisk, men hela 98 kommuner ansökte. Det förverkligades tack vare vår envetna vägran att släppa framkanten eller att falla till föga för vad andra påstår vara realism. Med ett starkt grönt parti i riksdagen nästa mandatperiod kommer detta också att införas på bred front i hela landet.

Just mer tid för barnen och ungdomarna är kärnpolitik för oss gröna. Ett friår för föräldrarna kan ge den närhet och den kontakt som vilsna unga så väl behöver i dag. Vi föreslår även att lärare – en annan nyckelgrupp i ungdomarnas värld – ska få ett inbyggt friår vart sjunde år i sin tjänstgöring. Då kan de återhämta sig, fortbilda sig eller helt enkelt jobba i någon annan miljö än i skolans och sedan återvända nytända till sin livsviktiga pedagogiska uppgift.

Men vad händer med framtidens samhällsbygge när många ungas tilltro till vuxenvärldens system knäcks?

Efter domarna mot de som häktades i Göteborg i somras har tyvärr alltför många samhällsengagerade unga fått djupa törnar i sin tilltro till det rättsväsende, den poliskår och det politiska etablissemang som vår generation byggt upp.

Hur kunde slutresultatet av Göteborgshändelserna få bli hårda straff för unga människor men samtidigt nedlagda åtal mot samtliga poliser och att poliskåren tilläts utreda sig själv?

De skott som avlossades den 14 juni 2001 är ett tragiskt lågvattensmärke för svensk demokrati och för rättssamhället. Fredliga demonstrationer har okänsligt blandats ihop med våldsverkare. Grundlagsfästa opinionsyttringar hålls inte isär från vandalers provokationer. Säkerheten i det polisiära handlaget uteblev.

Jag är rädd att det behövs mycket mer än utredningar för att återupprätta något så grundläggande viktigt för ett samhälle som de ungas förtroende för demokratin och rättsväsendet. Det behövs självrannsakan på högsta nivå.

Apropå rättssäkerhet kan jag inte låta bli att påminna om ett övertramp som inte får upprepas. Tre svenska medborgare fick sina Al-Barakaat-konton godtyckligt avstängda i höstas utan rättslig prövning. Sådant får inte ske!

Något annat som engagerar många unga människor, förutom demokrati, är miljön. Ingen har talat om den hittills. Medan vuxenvärlden och kanske politikerna slocknar framför lördagskvällens Bingolotto och hoppas att det nog blir bra med miljön och klimatet fortsätter många unga faktiskt att kämpa. Maria Julkanen från Greenpeace är en av dem.

Jag vet att många unga känner genuin upprördhet för att ingen fullvuxen torsk längre går att hitta i Östersjön eller i västerhavet. Eller att dioxinförgiftad fisk ska kunna säljas till svenska konsumenter men inte exporteras. Eller att partikelnivån i luften nu åter når sådana värden att dödsfall inträffar i europeiska storstäder inklusive i Stockholm.

Unga människor vågar hävda att frihandelsmyten och den globala orättvisan går hand i hand med plundring av miljön. Den globaliseringskritiska rörelsen inser realismen med Tobinskatt, skuldavskrivning och globalt miljöansvar. De, liksom vi, förbereder sig för kraftfulla manifestationer i samband med den miljöloftenas provosten, FN:s stora världsmiljömöte i Johannesburg som hålls i augusti i år och kallas Rio +10.

En annan värld är möjlig, ropar ATTAC. Låt mig bara tillägga att den också är både nödvändig och realistisk.

Kära fru talman! Låt mig avrunda mitt anförande med att sammanfatta vad som för oss gröna är realism och inte:

EMU:s föreställning om en stor flexibel arbetsmarknad är inte realistisk, utan en flyttlasspolitik med inbyggda konjunkturkrascher i Europas utkantsländer.

Riktigt realism är den sociala ekonomi i Europa som får komplettera offentlig och privat sektor. Där tillåts människor hjälpa varandra och där kan nya företagsformer spira i en lokalt baserad ekonomi, som i sin tur skapar en klok och rättvis världshandel.

Att få folk att jobba mer och längre upp i åldrarna är inte realism, och inte humant, utan ett kontraproduktivt slavdriveri.

Utökas däremot friårsreformen och vi hittar former för att sänka normalarbetstiden, kanske enligt 3-3-modellen, alltså tre dagar jobb, tre dagar ledigt; då lättar trycket för alla och då skapas bara vinnare.

Att tro att unga människor får förtroende för demokratin bara genom mer ordning och betyg i skolan, samtidigt som rättssäkerhetens grunder urholkas, är inte realism. Tvärtom hotar det återväxten av fredliga parlamentariker i den unga generationen.

Men sänker vi rösträttsåldern och valbarhetsåldern till 16 år och satsar på verkligt elevinflytande i våra skolor – då blir det hopp för demo-

Prot. 2001/02:52
16 januari

kratin även efter det att vi i den här salen har vissnat och börjat mata änder i stadens parker.

Med bl.a. de här frågorna, fru talman, går Miljöpartiet de gröna till val.

I ryggen känner jag den mjuka virvelströmmen från en fräsch, grön rörelse som växer i land efter land.
(Applåder)

Prot. 2001/02:52
16 januari

Partiledardebatt

Anf. 61 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag delar inte alls Lotta Nilsson Hedströms uppfattning – det är självklart. Men det var ett elegant anförande, och jag hälsar Lotta Nilsson Hedström välkommen i debatten.

Jag har en fråga om skolpolitiken. Vi öppnar för nya former och vi öppnar för friskolor. Det gäller också i andra delar av offentlig sektor. Det ska finnas alternativ. Men vi är rädda för vinstintresset och för vinsten som drivkraft. Hur ser Miljöpartiet principiellt på detta?

Anf. 62 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Det var en utmärkt fråga, och en väldigt viktig fråga i en ideologisk valrörelse, som jag hoppas att vi får.

Vi har en tredelad syn. Som jag försökte säga till Gudrun Schyman ser vi att det finns tre arenor som ska komplettera varandra och samverka med varandra.

Det är en skattefinansierad offentlig sektor. Den ska vara stark och tydlig. Den ska ge en grund för alla och den ska vara solidarisk.

Vi ska också ha en privat sektor som tillåts vara vinstdrivande. Den kan också spela på vård- och skolområdena, men inom de lagar och regler som vi folkvalda ställer upp.

Dessutom ser vi gröna gärna att det finns en del av samhället som inte är reglerad och inte vinstdrivande. Den ska man stödja och ge utrymme. Här finns t.ex. former inom skola och barnomsorg som kan få vara lite som de vill. Där fyller man behov utanför det som är skattefinansierat. Den här delen måste inte heller – och det är viktigt – vara vinstdrivande, utan man använder helt enkelt de ekonomiska medel som man har för att återinvestera.

Jag vet att detta tänkande har börjat ta form hos Socialdemokraterna. Vi kan gott gå tillsammans en bit på den vägen. Detta är en öppning och ett befruktande för en brytning av den stereotypa höger-vänster-skalan.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Maggi Mikaelsson* (v) anhållit om entledigande från uppdraget som ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 februari 2002.

Kammaren biföll denna anhållan.

3 § Meddelande om voteringstider

Andre vice talmannen meddelade att ett meddelande om voteringstider för januari och februari delats ut till kammarens ledamöter.

4 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2001/02:FPM38 Gemenskapens statistiska program 2003–2007 *KOM (2001) 683* till finansutskottet

5 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2001/02:63 till socialutskottet

6 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 2001/02:KU7, KU9 och KU10
Lagutskottets betänkande 2001/02:LU6
Utrikesutskottets betänkande 2001/02:UU5

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.25 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.30.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.30.

7 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 16 januari

2001/02:172 av *Gunnel Wallin* (c) till försvarsminister Björn von Sydow
Sotningsmonopolet

2001/02:173 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Forskningsbaserade åtgärdsprogram mot mobbning

2001/02:174 av *Lena Ek* (c) till finansminister Bosse Ringholm
Pensionssparares rätt att flytta sitt kapital

Prot. 2001/02:52
16 januari

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 22 januari.

8 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 16 januari

2001/02:523 av *Rosita Runegrund* (kd) till statsminister Göran Persson
Myndigheters styrelser

2001/02:524 av *Rolf Gunnarsson* (m) till utbildningsminister Thomas
Östros

Möjligheter att läsa upp betyg

2001/02:525 av *Karin Jeppsson* (s) till statsrådet Britta Lejon
Unga skuldsatta

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 22 januari.

9 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 16 januari

2001/02:403 av *Jan-Evert Rådström* (m) till näringsminister Björn
Rosengren

Konkurrenssnedvridning

2001/02:459 av *Rolf Gunnarsson* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Polisen och vårdmyndigheten

2001/02:475 av *Maud Ekendahl* (m) till socialminister Lars Engqvist
Högekostnadsskydd för erektionsmedel

2001/02:479 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsminister Björn Rosen-
gren

Problem med tågtrafiken

2001/02:480 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till justitieminister
Thomas Bodström

Ansvar för åtgärder beträffande strandade fartyg och vrak

2001/02:481 av *Rolf Olsson* (v) till socialminister Lars Engqvist
Läkemedelsbiverkningar

2001/02:482 av *Helena Bargholtz* (fp) till statsminister Göran Persson
Påvens möjligheter att förhindra spridning av hiv
2001/02:483 av *Elver Jonsson* (fp) till näringsminister Björn Rosengren
Insjöfartens framtida förutsättningar
2001/02:485 av *Tuve Skånberg* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Skövling av arkeologiska fynd på Tempelplatsen i Jerusalem
2001/02:487 av *Sonja Fransson* (s) till statsrådet Ingela Thalén
Synskadades rätt till skriftspråk
2001/02:488 av *Rolf Gunnarsson* (m) till försvarsminister Björn von Sydow
Flytten av Swedint
2001/02:489 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Posten AB:s försäljning av frimärken
2001/02:490 av *Kenneth Johansson* (c) till finansminister Bosse Ringholm
Skatten på skidliftsverksamhet
2001/02:491 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till miljöminister Kjell Larsson
Vindkraftverk och flygsäkerhet
2001/02:492 av *Jan-Evert Rådström* (m) till försvarsminister Björn von Sydow
Försäljning av försvarsmateriel
2001/02:494 av *Berit Adolfsson* (m) till statsrådet Mona Sahlin
Postservice i glesbygd
2001/02:495 av *Viviann Gerdin* (c) till statsminister Göran Persson
Konventet om Europas framtid
2001/02:500 av *Inga Berggren* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg
Utvärdering av pengarna till livsmedelskunskap
2001/02:501 av *Åke Carnerö* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Säkrare ledningsgator
2001/02:502 av *Per-Samuel Nisser* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Vänersjöfarten
2001/02:503 av *Göran Lindblad* (m) till statsrådet Jan O Karlsson
Avvisning av flyktingar
2001/02:505 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Uppföljning av maxtaxan
2001/02:506 av *Sofia Jonsson* (c) till statsrådet Mona Sahlin
Postservice i glesbygd
2001/02:507 av *Johan Pehrson* (fp) till statsrådet Jan O Karlsson
Avvisningar
2001/02:508 av *Göran Lindblad* (m) till statsrådet Jan O Karlsson
Avvisning av irakiska kurder
2001/02:509 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Anna Lindh
Yttrandefrihet och pressfrihet i Zimbabwe
2001/02:510 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Anna Lindh
Utvecklingen i Zimbabwe
2001/02:511 av *Yvonne Ångström* (fp) till näringsminister Björn Rosengren
Företagsklimatet i Västerbotten

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 22 januari.

10 § Kammaren åtskildes kl. 17.31.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 1 § anf. 42 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 12.25 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Partiledardebatt.....	1
Anf. 1 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	1
Anf. 2 BO LUNDGREN (m) replik.....	4
Anf. 3 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	5
Anf. 4 BO LUNDGREN (m) replik.....	5
Anf. 5 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	6
Anf. 6 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	7
Anf. 7 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	7
Anf. 8 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	8
Anf. 9 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	8
Anf. 10 ALF SVENSSON (kd) replik.....	9
Anf. 11 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	9
Anf. 12 ALF SVENSSON (kd) replik.....	10
Anf. 13 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	10
Anf. 14 LENA EK (c) replik.....	11
Anf. 15 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	12
Anf. 16 LENA EK (c) replik.....	12
Anf. 17 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	13
Anf. 18 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	14
Anf. 19 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	14
Anf. 20 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	15
Anf. 21 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	15
Anf. 22 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik.....	16
Anf. 23 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	16
Anf. 24 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik.....	16
Anf. 25 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	17
Anf. 26 BO LUNDGREN (m)	17
Anf. 27 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	21
Anf. 28 BO LUNDGREN (m) replik	21
Anf. 29 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	21
Anf. 30 BO LUNDGREN (m) replik	21
Anf. 31 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	22
Anf. 32 BO LUNDGREN (m) replik	22
Anf. 33 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	23
Anf. 34 BO LUNDGREN (m) replik	23
Anf. 35 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik.....	24
Anf. 36 GUDRUN SCHYMAN (v).....	24
Anf. 37 ALF SVENSSON (kd) replik.....	27
Anf. 38 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	27
Anf. 39 ALF SVENSSON (kd) replik.....	28
Anf. 40 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	28
Anf. 41 LENA EK (c) replik.....	28
Anf. 42 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	29
Anf. 43 LENA EK (c) replik.....	29
Anf. 44 GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	30
Anf. 45 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	30

Anf. 46	GUDRUN SCHYMAN (v) replik	30
Anf. 47	LARS LEIJONBORG (fp) replik	31
Anf. 48	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	31
Anf. 49	ALF SVENSSON (kd)	32
Anf. 50	LENA EK (c)	35
Anf. 51	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	39
Anf. 52	LENA EK (c) replik	39
Anf. 53	LARS LEIJONBORG (fp)	39
Anf. 54	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	42
Anf. 55	LARS LEIJONBORG (fp) replik	43
Anf. 56	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	43
Anf. 57	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	43
Anf. 58	LARS LEIJONBORG (fp) replik	43
Anf. 59	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	44
Anf. 60	LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	44
Anf. 61	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	48
Anf. 62	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	48
2 §	Avsägelse.....	48
3 §	Meddelande om vöteringstider	49
4 §	Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.....	49
5 §	Hänvisning av ärende till utskott.....	49
6 §	Förnyad bordläggning.....	49
	Ajournering.....	49
	Återupptagna förhandlingar	49
7 §	Anmälan om interpellationer.....	49
8 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	50
9 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	50
10 §	Kammaren åtskildes kl. 17.31.....	52

Prot. 2001/02:52
16 januari
